

rs-Göran Tedebrand
ensk emigrationsforskning i går, idag
h i morgon

rgen Dahlie
andinavian Immigration, Assimila-
on and Settlement Patterns in Cana-
: Large Landscape Limited Impact?

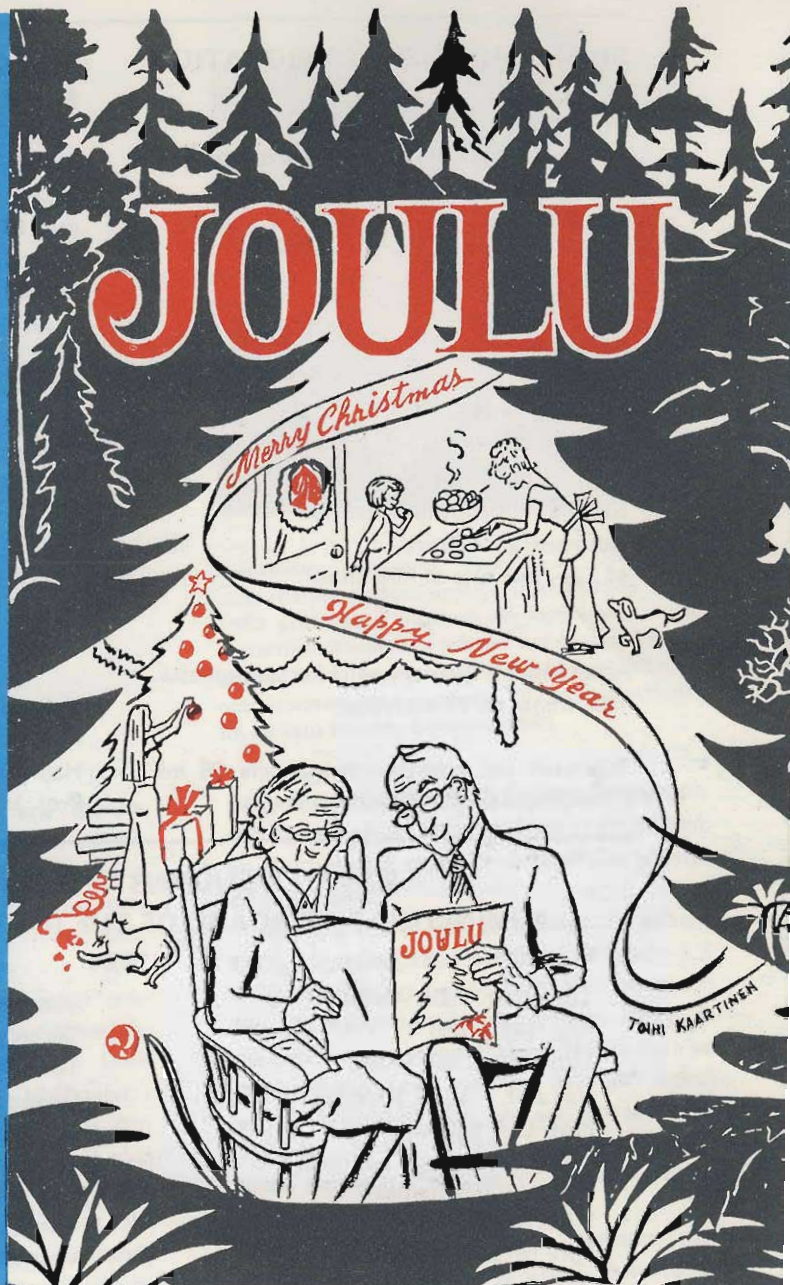
rtti Rannikko
aupunkitutkimuksen haasteita sosio-
gialle

iedotuksia

utkimussihteerin palsta

irjallisuusarvosteluja

irtolaisuusinstituutin kirjastoon saa-
unutta kirjallisuutta
ublications Received

TOIMI KAARTINEN

SIIRTOLAISUUS - MIGRATION

1984

4

SIIRTOLAISUUS — MIGRATION

11. vuosikerta, 11th year

Siirtolaisuusinstituutti—Migrationsinstitutet

Päätoimittaja
Editor Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri
Assistentt Maija-Liisa Kalhama

Toimituskunta:
Editorial board:

Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board
of The Institute of Migration

Aikakauslehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa.
Tilaushinta on 25 mk/vuosi

Tilauksen voi suorittaa maksamalla 25 mk
Postisiirtotilille TU 495 90 - 3.

**SIIRTOLAISUUSINSTITUUTTI
MIGRATIONSINSTITUTET**

Piispankatu 3
20500 Turku 50
puh. 921 — 17 536

Henkilökunta:

Olavi Koivukangas, Ph.D., johtaja
VTL Ismo Söderling, tutkimussihteeri
HuK Maija-Liisa Kalhama, osastosihteeri
Yo.merk. Seija Sirkiä, toimistoapulainen
Yo.merk. Mirja Jyrkinen, vs. toimistoapulainen
VTM Jouni Korkiasaari, tutkija

Valtuuskunnan pj.
Prof. Jorma Pohjanpalo
Hallituksen pj.
Prof. Vilho Niitemaa

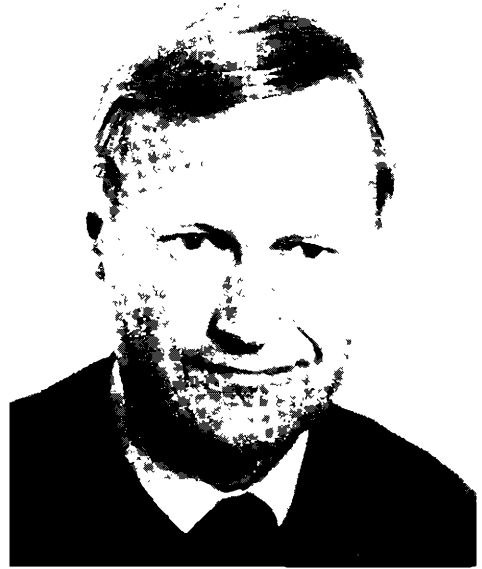
**SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN HALLITUS
ADMINISTRATIVE BOARD OF THE INSTITUTE OF MIGRATION
1984**

Toim.joht. Tauri Aaltio	Suomi-Seura r.y.
Prof. Erkki Asp	Turun yliopisto
Tutk.joht. Timo Filpus	Työvoimaministeriö
Hall.siht. Fredrik Forsberg	Opetusministeriö
Prof. Lars Huldén	Helsingin yliopisto
Lehd.neuvos Lasse Lehtinen	Ulkoasiainministeriö
Prof. Vilho Niitemaa	
VTM Ilkka Orkomaa	Turun kaupunki
Tutk.lait.joht. Aimo Pulkkinen	Väestöliitto
Dos. Tom Sandlund	Åbo Akademi

Kansi: JOULU 1975

Yhdysvaltain ja Kanadan suomalaisten jul-
kaisen Joululehden kansi Printed in
USA

SVENSK EMIGRA- TIONSFORSKNING I GÅR, IDAG OCH I MORGON

Lars-Göran Tedebrand. Verksam vid Historiska institutionen, Uppsala universitet sedan 1969. Från 1982 professor i historisk demografi vid Umeå universitet. Bland hans arbeten kan nämnas Väster-norrland och Nordamerika 1875-1913. Utvandring och återinvandring Uppsala 1972 och Selånger. En sockens historia Sundsvall 1983

Amerikaemigrationen är historiens största folkförflyttning. Den utgör kulmen på de europeiska folkens upptackt och erövring av världen bortom Medelhavsområdet och östra Atlanten, ett koloniseringsäventyr som började redan under renässansen.

Mellan 1840 och 1930 utvandrade omkring 35 miljoner européer till Nordamerika. Massmigrationen svepte i böljevågor fram över Europa. Den började på 1840-talet i missväxtens och hungerns Irland och den politiska orons Tyskland. Den svallade som högst under tre klart urskiljbara perioder: sent 60-tal och tidigt 70-tal, 80-talet och åren före första världskriget. Med skiftande styrka från land till land var de avgörande incitamenten hela tiden befolkningstryck, jordbrukskris och industriella recessioner. När Amerikaemigrationen ebbade ut inför Immigration Acts hårda kvoteringsregler 1924 hade pogromernas Ryssland och stag-

Föredrag vid symposiet "Emigrationsforskningen inför framtiden", Växjö, 12-14 oktober 1984.

nationens och överbefolkningens Sydeuropa och Italien sedan länge rekryterat merparten av de gråsvarta men förväntansfulla köerna på Ellis Island.

Sveriges andel i denna valdiga transatlantiska migration var i absoluta tal liten: 1,3 miljoner eller ett par procent. Men om vi ser det i förhållande till folkmängden överträffas den svenska emigrationen i styrka bara av den irländska och norska, möjligen också av den isländska. När den var som starkast, 1881-82, 87-88, 92-93, for i genomsnitt tusen personer i veckan till Amerika, under högsäsongen maj-juli vida fler.

Intellectuella, liberaler, dissenter och vanliga äventyrare inom 1840- och 1850-talens över- och medelklass, men också ganska välställda bönder från Kisa och Alfta, utgjorde pionjärerna. De följdes sedan av landsbygdens många jordlösa: drängar, pigor och overtaliga hemmasöner, som inte kunde räkna med att arva fädernegården. Men också av den tidiga svenska industrialismens arbets-

lösa hantverks-, bruks- och industriarbetare. Långt innan emigrationen avtynade och Sverige från 1930 blev ett invandringsland hade norrlandskustens sågverksarbetare, inlandets skogsarbetare och bolagsarrendatorer och malmfältens gruvarbetare i tusental sällat sig till emigranternas skara.

Den nyligen bortgångne Albin Widén, en av nybyggerlivets främsta skildrare, har kallat amerikaemigrationen för vår sista folkvandring. Det är välfunnet men inte alldeles riktigt. 1900-talets urbanisering och snabba sociala omgrupperingar, liksom efterkrigstidens invandring - var 8:e svensk är idag invandrare - har säkert berört fler individer än 1800-talsutvandringen. Utvandringen skedde parallellt med det begynnande uppbrottet mot städer och industriorter. Men vi får inte heller glömma bort att emigrationen delvis också sammanfaller med andra viktiga, om än inte för samtiden lika iakttagbara fenomen: sekulariseringen, infektionssjukdomarnas, särskilt tuberkulosens sakta tillbakaträngande, och den moderna familjeplaneringens genombrott.

Ändå har naturligtvis amerikaemigrationen genom sin nära hundraåriga äderlätning av Sveriges befolkning spelat en alldeles enastående roll. När Nathan Söderblom en gång betecknade utvandringen till Nordamerika som den största händelsen i vår nyare historia, låg det mycket fog i det. "Vad som hänt" säger Vilhelm Moberg, "är i själva verket ingenting mindre än att vår svenska folkstam under de senaste hundra åren har kluvits i två delar och att den ena av dem nu håller på att försvinna i ett annat folk, i en annan världsdal. Någon mer genomgripande tilldragelse hos ett folk är det svårt att föreställa sig", tillägger han. Långt före flyget och televisionen reducerade emigrationen på ett psykologiskt plan avståndet mellan Sverige och Amerika. Moberg berättar att i hans barndom kom det en torpare till prästen i Algutsboda för att göra en dödsanmälan. Torparen hade just fått meddelandet om att en av hans söner borta i Amerika hade avlidit. Han ville nu anmäla detta och be kyrkoherden hålla en dödstacksägelse över sonen. Prästen svarade att han inte kunde göra nå-

gonting i ärendet, eftersom den döde inte hade varit kyrkoskriven i hans församling utan avlidit i sin nya bosättningsort i Amerika. Då svarade torparen förundrad: "Men han bodde ju i Amerika? Amerika ä väl inget främrat lann?"

Vilken betydelse fick det då att Sverige under 1800-talets andra hälft förlorade över en miljon människor, varav många i sin mest reproduktiva ålder. Oavsett hur man uppskattar reproduktionens och ingiftenas omfattning kan vi räkna med att svenskättlingarna i skilda led uppgår till minst 7 miljoner i dagens USA. De som för tog också de kommande generationerna med på färden. Historikerna brukar ju ibland roa sig med kontrafaktiska resonemang. Om emigrationen till Amerika aldrig ägt rum så skulle vi idag haft 11-12 miljoner invånare. Man kan på olika sätt spekulera i om en större befolkning påverkat samhällsutvecklingen. Låt mig ta ett exempel. Hade t ex valet mellan revolt eller reform 1917/18 blivit så pass okomplicerad som det trots allt blev, om inte årtiondens amerikautvandring så starkt decimerat jordbruksproletariatet i ett fortfarande lägin-dustrialiserat samhälle?

Som en upptakt till konferensen har Ulf Beijbom bett mig att säga något om "svensk emigrationsforskning igår, idag och i morgon". Det är naturligtvis ett alldeles för magistralt ämne för att kunna behandlas inom ramen för ett inledningsanförande. Vissa avgränsningar blir nödvändiga. Jag skall ge en kort återblick på den nu ganska långa traditionen inom svensk emigrationsforskning, peka på vad jag upplever som några av de viktigaste resultaten och slutligen ge några försiktiga utblickar framåt, mot formeringen av en framtida forskningsstrategi, det har symposiet huvudtema.

Som Ann-Sofie Ohlander utrett spelade emigrationsfrågan en viktig roll i svensk debatt och politik vid sekelskiftet. Särskilt inom försvaret och bland jordbrukets större arbetsgivare ondgjorde man sig över att utvandringen steg, trots att tiderna blev bättre. Den emigrationsutredning som på riksdagens initiativ tillsattes 1907 var internationellt sett inte den enda i sitt slag. Även

på andra håll i Europa såg man med oro på den utbredda emigrationen. Den evakueringsliknande italienska utvandringen, som dessutom tycktes sakna närmare samband med konjunkturläget, blev till exempel föremål för utredningar. Men den svenska emigrationsutredningen fick med sina 20 bilagor en bredd som var enastående. Den blev så grundlig säger Moberg "att den sträckte sig ända ned till jordmånen, till matjorden och alven, i varje svensk socken".

Den unika statistiska tyngden i emigrationsutredningen berodde naturligtvis i mycket på att vi har en gammal och fin befolkningsstatistik i Sverige. Men främst berodde den på att uppdraget att leda utredningen anförtröddes åt Gustav Sundbärg. Sundbärg var nämligen inte bara en av samtidens främsta statistiker. Han var också personligen djupt engagerad i emigrationsfrågan. I det breda historiska och samhällsliga perspektivet på emigrationen var han långt före sin tid. Det har sagts att utredningen präglades av jordromantiken och nationalismen i sekelskiftets Sverige och att Sundbärg överbetonade jordbrukets roll för utvandringen. Men läser man honom närmare så framgår det med stor tydlighet att det är Sveriges sena industrialisering och avsaknad av politisk demokrati som tillmäts den största förklaringskraften.

Ändå var naturligtvis Sundbärgs forskning präglad av samtidens metoder och frågeställningar. Ibland tog han miste. Hans syn på stadsutvandringen som en sorts genomgångstrafik av landsbygdsemigranter är, som Fred Nilsson visat i sin studie av stockholmsemigrationen, alltför enkel och oelastisk. Hans beräkningar av den oredovisade utvandringen har förfinats av dagens demometriker, som kan arbeta med differens- och retrojektionsmetoder. Men trots det så har emigrationsutredningen förblivit en replipunkt för all senare emigrationsforskning.

Sundbärg var länge ensam om att se befolkningen som en huvudvariabel i den historiska samhällsanalysen. De fortsatta svenska bidragen till emigrationsforskningen var länge mycket tunnsådda. Före 1960-talets

renässans för forskningsområdet kan vi egentligen endast notera ett par insatser av betydelse från svenskt håll: Gunnar Westins forskning om svensk-amerikanskt kyrkoliv, Harald Elovsons undersökning om Amerika i svensks litteratur från 1930 och Helge Nelsons mäktiga arbete om svenskarna och den svenska bosättningen i Nordamerika från 1943. Som ett litet kuriosum kan just bokhösten 1984 nämnas att Nelson under sin fjärde forskningsresa till Amerika i augusti 1933 i Minitonas, Manitoba, fotograferade som det heter i bildtexten "a young Swedish settler with pioneer spirit, S. Delblanc".

Den enda egentliga bidragen till emigrationens svenska bakgrundsfaktorer kom under mellankrigstiden från tre amerikanska sociologer: Florence Janson, J.S. Lindberg och D.S. Thomas. De hade alla lockats av det svenska materialets användbarhet vid studiet av långsiktiga befolkningsprocesser; historia och sociologia kom ju i hög grad att inspirera varandra i USA redan på 30-talet.

Den överlägset tyngsta insatsen gjordes av Dorothy Swaine Thomas i arbetet "Social and Economic Aspects of Swedish Population Movements 1750-1933" som kom ut 1941. Thomas undersökning utformades till en bred analys av den svenska befolkningsrörelsen efter 1750. Förankrad i nationalekonomisk och sociologisk teoribildning och med hjälp av regressionsanalyser ställde hon selektionen i omflyttningen, de inrikes och utrikes flyttningsströmmarna mot skördeutfall och industrikonjunkturer. I samarbete med den sk Myrdalsgruppen vid Stockholms Högskola kartlade Thomas även den ortshierarkiska flyttningen och den fortgående uttunnningen av landsbygdsbefolkningen, dvs vad man nu började kalla för "flykten från landsbygden". Även Sundbärgs äldre tidsserier underkastades en förnyad analys. När Thomas åldrad men med den kräva humorn och den intellektuella skärpan i behåll besökte uppsalagruppen i början av 70-talet betygade hon ofta sin tacksamhetskuld till Sundbärg och hans pionjärbete.

D.S. Thomas var den förste som påvisade industrikonjunkturernas stigande in-

verkan på befolkningsrörelsen sedan 1880-talet. Särskilt hennes analyser av emigrationens beroende av de amerikanska respektive de svenska konjunkturerna kom att få betydelse för senare forskning. Hennes huvudresultat: att en kronologisk samverkan mellan en amerikansk högkonjunktur och en svensk lågkonjunktur skapade den starkaste emigrationsstimulerande effekten är fortfarande korrekt på ett nationellt och aggregerat plan, men får nyanseras, när vi studerar lokala och regionala förlopp.

Det dröjde länge innan de svenska fackhistorikerna började att intressera sig för utvandringen. Vilhelm Moberg klagade över att den lärobok i svensk historia som han en gång fick läsa i folkskolan inte innehöll ett enda ord om emigrationen. Nu brukar historikerna vilja ha ett visst tidsavstånd till de företeelser de skildrar. Men det är inte enda orsaken. Den svenska historieforskningen har av tradition haft en stark inriktning på den svenska statens historia. Statens utveckling, särskilt centralmaktens utbyggnad och utrikespolitik, stod länge i centrum för intresset. Det källmaterial som användes härrörde huvudsakligen från de statliga organen och från de styrande politiska eliterna. Det var undantag att man intresserade sig för bygdernas liv och det arbetande folkets förhållanden. Situationen i Sverige har här påtagligt skiljt sig från den i t ex Norge, där den lokala historien, kulturen och språkliga egenarten tidigt fångade universitetsforskningens intresse. Det är därför ingen tillfällighet att pionjärbrevet inom den moderna nordiska emigrationsforskningen kom ut i Norge: Ingrid Semmingsens *Veien mot Vest*. Den första delen publicerades 1941, den andra 1950.

Flera omständigheter bidrog till att de svenska historikerna vid mitten av 60-talet kunde ta upp amerikaemigrationen till behandling. Genom vad någon, kanske med rätta, kallat för storprojektparentesen inom svensk humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning blev det nu möjligt att ta itu med större problemområden, som krävde samverkan av flera forskare. Stimulerande impulser utgick också från det internationella

forskarsamhället där socialhistorien nu började uppleva en högkonjunktur. Vid den elfte internationella historiekongressen i Stockholm i augusti 1960 anklagade professor Frank Thistlethwaite i en rapport de europeiska historikerna för att ha försummat ett område, som han betecknade som ett av de mest centrala i modern europeisk historia. Men han opponerade också mot en av de mest seglivade myterna inom den amerikanska immigrationsforskningen, nämligen att emigranterna var en homogen skara illiterata bönder på väg mot storstadsgettot eller den turnerska fronten. En myt som så sent som 1951 med stilistisk elegans upprätthållits av Harvardhistorikern Oscar Handlin i hans Pulitzerprisbelönade arbete "*The Uprooted*". Thistlethwaite ville sätta in den europeiska emigrationen i ett brett socialt och ekonomiskt sammanhang. Han ville se den mot bakgrund av både industrialisering och demografisk transition. Särskilt pekade han på betydelsen av att kontaktytorna mellan arbetsvandringar, inrikes flyttningar och emigration blottades.

60- och 70-talens livliga svenska emigrationsforskning fick en klar tyngdpunkt vid Historiska institutionen vid Uppsala universitet, där en avdelning för amerikansk historia med bibliotek och föreståndare bildats med amerikanska medel 1962. Den förste föreståndaren, Håkan Berggren, gav 1965 ut en lärobok i amerikansk historia. Några år senare publicerade Nils Runeby, också uppsalahistoriker, en undersökning om amerikabild och emigrationsuppfattning i Sverige 1820-60. Kraftsamlingen fokuserades emellertid på den svenska massutvandringen. Forskningsråd och riksbanksfond kom att i ett tiotal år stödja projektet "*Sverige och Amerika efter 1860. Utvandring, återinvandring, politisk och social debatt*". Projektet leddes av professor Sten Carlsson, själv sedan 40-talet pionjär inom den svenska socialhistorien. Men även på andra håll bedrevs avancerad emigrationsforskning: vid universiteten i Lund och Göteborg och vid Högskolan i Växjö. Jag tänker då bl a på Lars Ljungmarks forskningar om överste Hans Mattson och den organiserade tidiga

svenska immigrationen till Minnesota och på Lars-Olof Larsson, Birgitta Odéns och Agnes Wiréns studier av sydsvensk migration. För oss inom uppsalagruppen var det också stimulerande med de nordiska kontakterna: med Ingrid Semmingsen i Oslo, med Kristian Hvidt i Köpenhamn och med Reino Kero och Olavi Koivukangas i Åbo. Kontakter som bl a ledde fram till en gemensam nordisk emigrationsatlas.

Uppsalaforskningen anknöt till den sundbärgska traditionen men fick också impulser från 1950-talets kulturgeografiska migrationsforskning. Den rullande forskningsstrategin med förskjutning av intresset från emigration mot intern migration och slutligen också mot social mobilitet ökade så småningom kontaktytorna till den s k "new social history" i USA.

Emigrationsforskning blev ju också ett område där tvärvetenskapligt samarbete och samhällsvetenskaplig teori snabbt blev en forskningsmässig realitet för historiker. I sin helhet behöll emellertid uppsalagruppen en empirisk-strukturell profil. Den förhöll sig t ex ganska sval till värdet av att anknyta regionala undersökningar till nationalekonomiska modeller, ett angreppssätt som bl a Birgitta Odén gjorde sig till talesman för. Däremot pläderade Sune Åkerman med större framgång för att integrera beteendevetenskapliga teorier med den historiska migrationsforskningen. I t ex Holger Westers avhandling om innovationer i befolkningsrörligheten prövades detta program med lyckat resultat.

Uppsalagruppens breda strategi har redovisats i ett 20-tal avhandlingar och i ett stort antal rapporter och övriga skrifter. De har 1976 sammanfattats i Harald Runbloms och Hans Normans stora antologi "From Sweden to America. A History of the Migration". Låt mig här bara helt kort peka på några av resultaten. Främst kommer då givetvis kartläggningen och tolkningen av hela transiteringsprocessen i amerikaemigrationen: den svenska ekonomiska och sociala bakgrunden, belyst i ett antal fallstudier från skilda miljöer, färdskjutningen i utvandringen, transportsystemet, bosättningen och assimilering-

en i Amerika samt utstötningen i form av återinvandring. Men också påvisandet av socialpsykologiska spärrar mot permanent omflyttning, klarläggandet av arbetsvandringarnas stora betydelse under industrialismens inledningskede och de därmed sammanhängande svagheter i den svenska kyrkobokföringen. Analysen av emigrationens samband med de inre omflyttningen, densnas struktur, mönster och riktning samt betydelse för den sociala rörligheten. Listan skulle kunna göras längre men jag nöjer mig med det anförda. I sin rapport till världshistoriekongressen i San Francisco 1975 kunde Sune Åkerman med skäl konstatera att de svenska historikerna antagit Frank Thistlethwaites utmaning i Stockholm 15 år tidigare.

Den akademiska emigrationsforskningen i Sverige har på några undantag när, och som jag strax kommer till, legat i karantän sedan slutet av 70-talet. Däremot har dokumentationsverksamheten fortsatt vid Emigrantinstitutet men också vid Emigrantregistret i Karlstad. Att fonderna förlorat intresset för emigrationsforskning betyder nu inte att ämnesområdet är uttömt. Betydelsefulla fält är fortfarande ofullständigt kända eller inte alls belysta.

Innan jag går in på det tycker jag att det är viktigt att notera att en del yttre betingelser för att bedriva emigrationsforskning nu håller på att förändras. Låt mig här nämna tre. Inte bara svensken i gemen utan också myndigheterna har lite yrvaket upptäckt att Sverige är ett invandrarland. Den know-how som byggts upp om svenskarna som emigranter och immigranter kan, förhoppningsvis, få betydelse för forskningen kring de senaste årtiondenas invandring. Vid Uppsala universitet har nyligen inrättats ett Centrum för multietnisk forskning. Redan torsdagen den 18 oktober har det sitt första stora symposium: "Kulturbearvande eller assimilation: Skandinavernas kulturarv i Amerika och Australien".

På 1960-talet trodde man att Clio omedelbart stod inför automationen. Uppsala-projektet förberedde t ex hela 1869, 1882 och 1923 års utvandring för datakörning.

Men det är först idag som vi bevittnar det verkliga genombrottet för en datorisering av emigrationsforskningens skilda källsviter: Göteborgs landsarkivs passagerarlistor, SCB:s emigrantlistor, Emigrantinstitutets svensk-amerikanska kyrkoböcker. Föreningen för datorhjälp i släktforskningen har dessutom diskuterat att lägga upp ett personregister för den amerikanska folkräkningen år 1900. En länkning av personuppgifterna i de olika källorna är kanske inte utom räckhåll. De här planerna kräver givetvis resurser, samordning och planering. En första kontakt i de vägen togs vid en sammankomst på Landsarkivet i Göteborg hösten 1983. Symposiediskussionen på den här punkten blir givetvis viktig.

Genom utvecklingen på bordsdator- och flexskivesidan kan den enskilde forskaren nu på ett helt annat sätt än tidigare hantera stora datamängder. Genom verksamheten vid SVAR, svensk arkivinformation i Ramsele, är inom en inte alltför avlägsen framtid alla Sveriges kyrkoböcker före 1895 tillgängliga på mikrofichekort; för några hundralappar kan man få ett helt kyrkoarkiv hem på arbetsbordet.

Den här spännande utvecklingen på käll- och mediasidan sammanfaller med de senaste årens väldiga uppsving för lokal- och släktforskningen. Det behöver inte vara liktydigt med en amatorisering av historieforskningen. Förr såg man ofta på akademiskt håll ned på lokalhistorien. Idag har vi lokalhistoriska kurser inom grundutbildningen både i Lund och Umeå. Genom professor Egil Johanssons och Skolöverstyrelsens ADB-projekt flyttar nu också våra förfäders liv och villkor via bordsdatorn in i klassrummen. Jag är övertygad om att den här demokratiseringen och breddningen av det historiska intresset också kan ge ny vind i seglen åt emigrationsforskningen.

På senare år har några nya områden öppnats eller expanderat inom svensk emigrationsforskning i bred bemärkelse: Antipoden, emigrationen till Canada och Amerika i svensk skönlitteratur efter 1890. Några av programpunkterna på lördag och söndag kommer att ägnas åt dessa temata. Låt mig för egen del

avslutningsvis få nämna några andra angelägna fördjupningsområden.

Den tidiga utvandringen har dokumenterats av Axel Friman och Nils William-Olsson och belysts i avhandlingar av Kjell Söderberg och Agnes Wirén. Inom populärhistorisk litteratur finns just nu också ett stort intresse för pionjärutvandringen. Första delen av Gustaf Unonius "Minnen" har nytryckts. Men fortfarande är den tidiga utvandringens spridningsförlopp och bakgrundsfaktorer i olika miljöer ofullständigt kända. Vi vet alltför litet om den viktiga sjömansutvandringen. Ulf Beijbom har ju i sin bok om australienfararna visat vilken betydelse sjömännen spelade som en av massutvandringens förtrupper.

En fördjupning på några punkter av sambandet mellan emigrationen och bondesamhällets omvandling förefaller möjlig. Jag tänker då bl a på en närmare integrering mellan familjehistoria och emigration, där arvsförhållanden och social rörlighet inom bondeklassen uppmärksammas.

Men även den svenska stadsutvandringen kan ytterligare belysas. Vi får akta oss för att generalisera utifrån två församlingar i Stockholm på 1880-talet och Halmstad och Örebro. Vår kännedom om hantverkaremigrationen, stadsindustriarbetarutvandringen, liksom av städernas kvinnliga utvandring, kan utan tvivel fördjupas och nyanseras. Det är därför som Lars Ljungmarks göteborgsprojekt är så välkommet.

Fortfarande saknar vi en studie av 1920-talsutvandringen. Jag tänker naturligtvis främst på 1923 års utvandring, det sista toppåret för den svenska massemigrationen, då 25 000 personer emigrerade. 1923 års utvandring uppvisar många egendomliga särdrag. Mannen dominerade stort och den steg under ett skede, då arbetslösheten inom flera industrigrenar snabbt gick tillbaka. Genom Socialstyrelsens utfrågning av Sverige-Amerika-linjens passagerare 1923 får vi på ett intressant sätt reda på emigranternas svensk-amerikanska kontakter. Det var verkligen ingen okänd släkt man för tillflertalet reste till nära släktingar. Allt det här måste vi få veta mer om, liksom om

sambandet mellan 1923 års utvandring och den höga återinvandringen under depressions-åren.

Etnologer som Phebe Fjellström och dialektforskare som Folke Hedblom har ju sedan länge intervjuat svensk-amerikaner. I Minneapolis pågår för närvarande ett oral history-projekt med 500 informanter. Men om vi undantar Emigrantregistrets och uppsala-projektets skandinaviska Värmlandsundersökning i början av 1970-talet har intervjumetoden i alltför liten utsträckning använts inom svensk emigrationsforskning. Det är nu hög tid att pröva oral history på den svenska 1920-talsutvandringen. Vi är sent ute men det är fullt möjligt.

De kulturella och många övriga samhälls- aspekterna på emigrationen har inte fått den uppmärksamhet de förtjänar. I Norge, Grekland och Italien har man där- emot studerat hur emigrationen återverkat på hemlandet. Vad det naturligtvis djupare sett är fråga om är att belysa amerikanisering- en. Vi känner till att taylorismen spred sig till de europeiska fabriker i början av 1900-talet. Men det stora forskningspro- grammet: att belysa skiftningarna i amerika- bilden och det stigande amerikanska inflyt- andet på svensk kultur, vetenskap, industri, livsmönster och samhällsliv under 1900- talet återstår i allt väsentligt att genomföra.

De största framtida forskningsvinsterna står naturligtvis att göra på den amerikanska sidan. Imponerande mycket har redan gjorts: om svensk bosättning och organisationsliv, tidningspress och politisk aktivitet. En del också om svenskbygdernas demografiska för- hållanden och på sista tiden också något om den svensk-amerikanska litteraturen.

Genom att utnyttja de svensk-amerikanska kyrkoarkiven kan vi ytterligare fördjupa den här forskningen och leda in den mot nya områden som till exempel de svenska immigranter- nas roll i den demografiska omvandlingen i Amerika. Dualismen assimilerings-etnicitet i olika miljöer kan närmare belysas. Det är därför det är så viktigt att Emigrantinstitutet får resurser för att slutföra mikrofilmningen av svensk-amerikanska förenings- och kyrko-

arkiv. Vi behöver veta mer om svenskarna på Västkusten och i den amerikanska stads- miljön.

Det pågick inte bara en amerikaniserings- process i Sverige. Influenserna gick också åt motsatt håll. Harald Runblom har ställt frågan: vilken betydelse gick den gamla svensk- norska självstyrelsetraditionen för det politis- ka livet i de skandinaviska invandrarbygder- na. Låt mig avslutningsvis ta ett annat exempel. Under 70-talet fick vi bevittna en stark expansion för amerikansk "working class history", med namn som Herbert Gutman och David Montgomery. Man såg här helt naturligt immigrationen som en del av den amerikanska arbetarhistorien. I stället för den sociala rörlighetens Thernstrom- Amerika betonade man arbetarkulturens Amerika. Sedan gammalt känner vi till kon- takterna mellan de tyska katedersocialisterna och den spirande amerikanska arbetarrörel- sen. Nu fick vi också veta mer om den etnis- ka radikalismen; första maj-demonstratio- nerna i Chicagos tyska stadsdelar kunde på 90-talet samla tiotusentals deltagare. På nor- disk botten fick vi Auvo Kostianens avhand- ling om den finsk-amerikanska kommunis- men.

Det är ju en etablerad uppfattning att svensk-amerikanerna haft en lång republi- kansk röstningstradition, som endast av- bröts under Roosevelttiden. Det här är nu inte alldeles riktigt ens för mellanavstern, där många svensk-amerikaner stödde populis- terna på 90-talet, Lindberg på 10-talet och Farmer-Labor rörelsen på 20-talet. Svensk- arnarnas deltagande längre ut på den amerikans- ka vänsterkanten har ju varit svagare än andra etniska grupper, särskilt om vi jäm- för med de finska immigranterna, men den är ändå väl värd att studera. Flera av den svenska socialdemokratins pionjärer, till exempel Erik Nordman, kom att spela en viktig roll inom den svensk-amerikanska socialistpres- sen. Undersökningar av den här typen kan bidra till att ge en alldeles nödvändig för- skjutning av intresset mot den svenska in- vandringen till det industriella och urbana Amerika.

Summary

Swedish emigration research - yesterday, today and tomorrow Speech included in the inauguration program at the symposium Emigration Research and the Future held in Vaxjo, Sweden, October 12-14, 1984, by the Emigrant Institute.

Between 1840 and 1930 more than 35 million Europeans emigrated to North America. Sweden's share of this huge transatlantic migration, the largest population movement in history, was small. 1.3 million individuals or a few per cent of the whole European emigration left Sweden for America. In relation to Sweden's population the Swedish emigration however was among the strongest in Europe. It started in the 1840's, recruited among upper class people and rather well to do farmers. During its main stream it swept away hundred of thousands of rural labourers and industrial workers. The Swedish mass emigration to North America ceased in the 1920's. During the world depression Sweden became an immigration country and has since remained so. Today almost every tenth person in Sweden is an immigrant.

Swedish emigration research started already at the beginning of the 20th century with the large Emigration committee (1907-1913) led by Gustav Sundburg, the famous statistician. In the interwar period some American scholars contributed to Swedish emigration research. The heaviest contribution was made by the sociologist D.S. Thomas, who related the Swedish emigration to Swedish and American business cycles, thus shedding light on the push and pull-discussion.

The modern Swedish emigration research started in the 1960's and had a clear central point within the project "Sweden and America after 1860. Emigration, remigration, political and social debate" at the institution of history at the university of Uppsala.

The Uppsala-project, led by Sten Carlsson and Sune Åkerman, was connected to the tradition from Sundburg but was mainly influenced by the earlier Swedish migration research within cultural geography and the new trends in the 60's within international, especially American, "new social history". The contacts with Nordic colleagues at Ingrid Semmingsen in Oslo, the pioneer of modern

Nordic emigration research, Kristian Hvidt in Copenhagen and Reino Kero and Olavi Koivukangas in Turku, were a stimulus for the Uppsala-project.

The results of the Uppsala-project have been reported in the anthology "From Sweden to America. A History of the Migration" (1976), edited by Harald Runblom and Hans Norman. The studies can be divided into the following main fields

1. Collection and analysis of sources for the study of Swedish emigration.
2. Local studies treating the background, structure and course of emigration.
3. Activities of steamship companies and emigrant agencies. Spread of information and propaganda.
4. Process of innovation.
5. Theories of migration.
6. Debate on emigration and emigration policy.
7. Internal migration, seasonal migrations, and inter-nordic labour mobility.
8. Interplay between urban and industrial centers and their rural surroundings.
9. Migration and social mobility
10. Remigration.
11. Colonization, demographic patterns and the assimilation of Swedish immigrants in North America

The fact that the Uppsala emigration project finished its activity in 1976 does not mean that nothing more remains to be done concerning the Swedish emigration to North America. On the contrary. The already started ADB-registration of central statistical sources such as the passenger lists in Gothenburg and the nominative lists of emigrants at the Central Bureau of Statistics in Stockholm, as well as the planned ADB-registration of the Swedish-American church archives, collected by the Emigration Institute in Vaxjo, can encourage new and important research. Some aspects of the Swedish emigration have been neglected or unsatisfactorily illuminated: the emigration in the 1920's, the American impact on the cultural, scientific and social history of modern Sweden, the Swedish immigrants in urban and industrial America. An increased use of oral history methods can be of considerable value in this context

Jörgen Dahlie

SCANDINAVIAN IMMIGRATION, ASSIMILATION AND SETTLEMENT PATTERNS IN CANADA: LARGE LANDSCAPE LIMITED IMPACT?

Jörgen Dahlie
University of British Columbia

Ole Jonassen, Danish-born artist who emigrated to Kingston, Ontario in 1949, remarked that "to be borne a Dane is really nothing to brag about; it can happen to the best of families over there . . . Yet, to be an up-rooted Dane, aspiring to top rank Canadianhood, is another slice of cheddar." Substitute Finn, Swede, Norwegian for Dane, and his observation is appropriate enough. For the almost 450,000 people of Scandinavian descent who now make Canada their home, their arrival, location, and history of accommodation, has had its own distinctive character. Yet, I would argue that from the host society's perspective, their presence has had a remarkably subdued impact. I would further venture that the vast dimensions of this country have worked to dilute their actual numbers, to muffle their voices, and to selectively absorb or modify their cultural heritages. From the Scandinavians' point of view, however, their experiences might generally be seen to be largely positive: they have enjoyed a large measure of material success, suffered relatively little overt discri-

mination, retained their fundamental value systems, and carved out their own niche in the Canadian mosaic. What follows then, in this paper, are a number of observations which illustrate both my interpretation and the Scandinavians' own estimate of their experience.

If one looks first to the settlement patterns, the most obvious findings are that Scandinavians have tended to be western Canadian oriented. The number who settled in Quebec and the Atlantic provinces have been disproportionately small, despite the fact that Halifax was a major port of entry and despite the great distances needed to reach prairie and the Pacific coast locations. Secondly, one will note the second-stage immigration pattern from American states, notably the Dakotas and Minnesota. And, finally, one would be struck by the sizeable number of distinctively Danish, Norwegian, Finnish, and Swedish settlements, that one might label "ethnic outposts" in a country whose geographic features and natural resources were not always hospitable to immigrants. I am referring here to such widely scattered communities as New Denmark (New Brunswick), Pass Lake (Ontario), New

Paper Presented to Finn Forum III
Migration Conference - Turku, Finland
September 5-9, 1984

Stockholm and New Finland (Saskatchewan), Dalum (Alberta), Sointula and Bella Coola (British Columbia), of which more later. Two further observations on the settlement patterns must be noted, namely, the more pronounced preference of Finnish immigrants for central Canada (e.g., Sudbury, Thunder Bay) when compared to the other Scandinavians, and the stronger preference of Swedes and Norwegians for urban locations, particularly with respect to original immigrants moving further west.

Settlement patterns were of course determined by the timing and by overall fluctuation in the immigration rate and here it is appropriate to recall the most salient characteristics of the inward flow of Scandinavians to Canada. In the 20th century, the decade of the 1920's witnessed the greatest influx of Scandinavians: just over 20,000 each from Denmark, Norway, and Sweden, and almost 30,000 from Finland. In stark contrast, the 1930's saw only a handful, except for the surprising number of Danes - 1300, who arrived in 1937. The post-World War II picture brought about another dramatic shift, with Danish and Finnish immigrants coming in sizeable numbers while Norwegian and Swedish emigration declined very substantially. In the 1950's, for example, the number of Danes and Finns coming to Canada was two to three times the total of Norwegians and Swedes (27,752 Danes, 16,048 Finns, 8091 Norwegians, and 6131 Swedes). For the most part, post-war immigrants settled primarily in urban regions, as illustrated by the fact that many Danes settled in Calgary, Edmonton, Vancouver, and Toronto, whereas in the 1920's they went almost directly to rural regions. The character of recent immigration also reflects a greater percentage of technically skilled and higher educated professionals, in short, immigrants who are more mobile and deliberate in selecting their destination in Canada.

Any attempt to generalize about the assimilation process of Scandinavians in Canada must first take into account a complex set of factors and variables. The conven-

tional wisdom on Scandinavians is, that except for early radical tendencies among some of the Finns, they quickly became more or less invisible members of society. In this view, their absorption by the host society was held to be essentially without conflict or trauma: since they espoused similar democratic values, came from supposedly superior Nordic/Teutonic stock, and were eager to learn the language of this new homeland, assimilation was quick and painless. Such an interpretation, needless to say, has been modified in recent years. If one looks at documents and records from within the Scandinavian ethnic communities themselves, it would appear that assimilation was not always straightforward, nor was adoption of host society norms entirely automatic or without specific reservations.

One can look, as a case in point, at some of the "ethnic outposts" or enclaves to illustrate the foregoing. Many settlements, notably Bella Coola, Dalum, New Denmark, Sointula or New Stockholm were characterized by utopian or religiously-inspired motives in their founding. Some of these took on self-consciously Norwegian, Danish, Finnish or Swedish cultural forms. For example, well over a century since the New Denmark colony was established, the Lutheran church there continues to be reflective of Danish social conscience that places a premium on civility, communitarian values, and respect and care for the aged. In Dalum, while the folk school is no longer active, Grundtvig's idealism survives in the importance attached to life-long education. The Norwegian character of Bella Coola has been greatly modified since its turn-of-the-century missionary zeal was nurtured by isolation, but some of early pioneering attitudes toward the wilderness, hard work, and conservation persist. The history of Sointula's ill-fated utopian experiment has often been told, sometimes to the exclusion, however, of the permanent legacy represented in the Finnish-language library still to be found in that Malcolm Island settlement.

What has often been overlooked in the discussion of Scandinavian adaptation to

Canadian society, is the significance of their own press. It is true that the Scandinavian ethnic newspapers are dying, **Norrøna** (Norwegian), **Modersmaalet** (Danish), and **Nya Svenska Posten** (Swedish) being only pale copies of their robust predecessors. Given the widely dispersed settlement pattern of Scandinavians, the wonder is that any ethnic publications survived at all. But founding a newspaper often had the highest priority: **Aika** in Sointula, **Sandfluen** in the short-lived Danish settlement on Cape Scott, and **Canada Skandinaven**, first published in Vancouver in 1911, were all deemed essential to the first settlers and the subsequent history of these groups reveals that the ethnic press performed a crucial function in the evolving pattern of Scandinavian participation in Canadian society. The press was not only the principal educational agency for these people but also served as the institutional link, the forum for reiterating the cultural values of the homeland. To detail the extent to which the ethnic press dealt with the leading social, economic, and political issues of the time would go beyond the scope of this presentation, however, one example can be cited. **Canada Skandinaven**, in its resolute defence of the literary, cultural, and linguistic traditions of the Old Country, made a strong plea for Scandinavians to retain their own values, to draw upon their own considerable resources, and to resist the kinds of host nation pressures toward Anglo-conformity. By calling attention to their own rich traditions and through opening the paper to a variety of viewpoints, the ethnic press gave Scandinavians a heightened sense of place and worth in a new land that was to modify assimilation in subtle ways.

Although it is not possible to document with precision how the assimilative process took place, different kinds of evidence point to less than a straightforward progression. For example, in the distinctively Norwegian communities surrounding Camrose (Alberta) and Outlook (Saskatchewan), church schools and colleges retained the Lutheran philosophy so that even in the 1980's Camrose Lutheran College (similar to numerous

counterparts in the U.S.) represents a persistence of non-mainstream values. If one looks to something entirely different -- Scandinavians and the sport of skiing -- one finds additional evidence that for many immigrants skiing became an institution to mediate the passage from outsider to full participant in society. For many Scandinavians, to cite an example, Falun, Lahti, and Holmenkollen were symbolic of the highest athletic traditions, and their own skiing experiences were always viewed in the light of those competitions. It was a kind of social activity which gave them a certain freedom and opportunity within an ethnic group who shared the same values. The fact that Finns, Swedes, and Norwegians came a half-century too soon to capitalize on the sport of skiing in Canada, simply underlines the point that they viewed the sport from a different perspective and their impact on the rest of the country was thereby lessened.

To look now to the present decade, what can one conclude about the Scandinavian presence in Canada? Is it the case that they have blended so smoothly into the host society that they are no longer discernible? Have they lost whatever peculiar or unique characteristics they brought to Canada, in other words, has the cultural baggage been mislaid in transit? Some years ago, an extensive survey of the so-called non-official languages was conducted in Canada and the conclusion seemed to suggest that Scandinavians had been the least successful in retaining the ancestral languages. Social scientists were understandably cautious in interpreting the results but some were of the view that language issue was not that critical to cultural identity. Be that as it may, I would suggest that the existence "symbolic ethnicity" among Scandinavians is of such importance that it is premature to speak of wholesale assimilation or to dismiss entirely their impact on Canadian society. On one level, the strength of ethnic organizations, societies, and associations has never been as pronounced even if it is hard to document, for example, what it is that is idelibly Norwegian about the Sons of Norway fraternal

organization, the Stordahl Health/Sports Society, or similar associations inspired at one point by Old Country institutions. On quite another level, one finds a tremendous number of Scandinavian enterprises -- the Bethany Care Centre (Calgary) Nordmanns-Forbundet, Dania and Normanna Rest Homes (Burnaby), The Danish Canadian Club (Edmonton), Association for the Advancement of Scandinavian Studies -- to suggest that Scandinavians have perhaps worked out other ways to make their presence felt across this nation. In the old days,

as Jan Eisenhardt put it a year ago, "we brought to Canada the symbols of Denmark that we missed, or wanted to show off to our fellow Canadians" but suggests that today there is much more a sense that Scandinavians no longer are concerned about that kind of impact. Perhaps the large landscape has made it possible for Scandinavians to work out much more individual destinies for its immigrants. After all, the outposts have served their purpose and are now part of history.

Bibliographic Note

Readers interested in following up on some of the observation in this address should consult the following sources (in addition to those mentioned in the): on settlement patterns, education, and acculturation see my "Notes Toward a History of Scandinavian Educational Initiatives. . ." **Review Journal of Philosophy & Social Science**, vol. 1, nos. 1 & 2 (1976), 90-104, "Learning on the Frontier: Scandinavian Immigrants and Education in Western Canada," **Canadian and International Education** (Dec., 1972), 56-66, "From Ringsaker to Instow: A Norwegian Radical's Saskatchewan Odyssey" in **Ethnic Canadians: Culture and Education**, ed., Martin Kovacs (Regina, 1978), 97-107; "No Fixed Boundaries: Scandinavian Responses to Schooling

in Western Canada," in **Emerging Ethnic Boundaries**, ed., D. Juteau-Lee (Ottawa: 1979), 117-129; "Negroes, Finns, Sikhs: Education and Community Experience in British Columbia," in **Sounds Canadian**, ed., Paul Migus (Toronto: 1975), 76-92 (with J. Donald Wilson); and the special issue of **Canadian Ethnic Studies**, vol. X, (1979) on "Ethnic Radicals" (co-edited with J. Donald Wilson). See also the report **3rd Danish Canadian Conference Alberta Region Calgary, Alberta** (Ottawa, 1984), for quotations on the Danes. For observations on skiing see my unpublished paper "New World, Old Sport -- Scandinavians and Skiing in the Canadian West, 1920-1940" presented to the 37th annual Pacific Northwest History conference, Bellingham, Washington, May 17-19, 1984.

KAUPUNKITUTKIMUKSEN HAASTEITA SOSIOLOGIALLE

1970- ja 1980-lukujen vaihteessa iloitsivat suomalaiset sosiologit siitä, että olivat jälleen löytäneet suomalaisen yhteiskunnan. 1960-luvulla sosiologit olivat keskeisesti esillä yhteiskunnallisessa keskustelussa, mutta 1970-luvulla he keskittyivät enemmän pohtimaan omaa tiedettään, joka oli ajautunut kriisiin. 1970-luvun loppuvuosina oli sosiologian tila jo selkiintymässä ja suomalaisen yhteiskunnan tutkiminen elpyi. Ensimmäisenä uudenlaista sosiologista tutkimusta tuottivat elämäntapatutkijat, jotka asettivat tehtäväkseen selvittää "miten ihmiset todella elävät". Tämä otteeltaan 60-luvun survey-sosiologiasta selvästi eronnut tutkimussuuntaus onnistui jäsentämään huomattavasti tuoreemmin ja herkemmin ihmisten elämää kuin aikaisempi elinolosuhdetutkimus. Elämäntapatutkimuksen peruslangi levisi nopeasti julkisuuteen, papitkin paheksuivat ja moralisoivat saarnoissaan nykyelämän privatisoitumista. Pappien ja naistenlehtien toimittajien jälkeen myös yhdyskuntasuunnittelijat kiinnostuivat elämäntapasosiologiasta, jota voidaankin pitää sosiologian keskeisimpänä antina 1980-luvun kaupunkitutkimukselle, vaikkei elämäntapatutkimus luonteeltaan olekaan ollut varsinaista kaupunkisosiologiaa vaan pikemminkin perhesosiologiaa.

Kaupunkikehityksen determinanttien tutkimiseen

Vaikka elämäntapatutkimuksen tapaiseen tutkimusotteeseen kohdistuu edelleenkin yhdyskuntasuunnittelijoiden taholta toiveita ja

Ympäristöministerion järjestämässä "SUOMALAISTEN KAUPUNKIEN MUUTOS" -tutkijaseminaarissa Espoossa 30. 31.10.1984 pidetty alustus

odotuksia, ei sosiologien mielestäni pitäisi lähteä suinpäin vastaamaan naihin haasteisiin. Ihmisten "todellisen" elämän penkomisessä ei ole enää tehtävissä läpimurtoja. Kun sosiologit innostuivat tirkistelemään kansan elämää, jäi talouden, vallan ja päätöksenteon tutkiminen kesannolle. Talla hetkellä ei ole tärkeintä selvittää sen tyyppisiä asioita kuin miten ihmisten arkipäivä tai ongelmat eroavat erityyppisissä kaupunginosissa. Mielenkiintoisempaa olisi selvittää, mitkä päätökset ja ratkaisut ovat vaikuttaneet siihen, että eri kaupunginosat ovat erilaisia. Toisin sanoen pitäisi tutkia myös muita yhteiskunnan subjekteja kuin perhettä ja ihmistä. Kaupunginosat ja lähiöt sen enempää kuin kylätkään eivät ole yhteiskunnan todellisia subjekteja, ne eivät tee ratkaisuja ja valintoja. Kunnan elimet, suunnittelijat, pankit, rakennusyhtiöt, puolueet ja muut vastaavat organisaatiot tekevät valintoja ja ratkaisuja, ne ovat todellisia subjekteja. Rötösherroja jahtaavat toimittajatkin ovat tässä suhteessa raapaiseet suomalaista kaupunkikehitystä syvemältä kuin sosiologit.

Kaupunkikehityksen determinanttien parempi tunteminen antaa myös paremmat valmiudet kaupunkien tulevaisuuden tutkimiselle, ainakin sen pitäisi tuoda enemmän yhteiskunnallisia välityksiä nykyiseen teknologisen determinismin värittämään tulevaisuuden pohdiskeluun.

Monipuolisempiin aineistoihin

Vaatus siirtyä kansan tutkimisesta kaupunkikehityksen todellisten determinanttien tutkimiseen edellyttää myös metodista uudelleen painotusta. Sellaisia kaupunkikehityksen subjekteja kuin kuntaa, rakennusyhtiöi-

13, pankkeja ja suunnitteluorganisaatioita ei voida tutkia sen paremmin kyselylomakkeita lähettämällä kuin pehmeillä, empaattisilla nauhurihaastatteluillakaan. Eri organisaatioiden toiminnasta on kerättävä hyvin sekalaisia ja epäyhtenäisiä aineistoja. Yhden ison aineiston pyörittelyn sijasta tarvitaan monien, pienempien aineistojen ja tietojen yhdistelyä.

Käsitteiden tarve

Vaikka Suomessa ei varsinaisia kaupunkisosiologeja kovin monta olekaan, niin erilaiset suunnittelu- ja tutkimuselimet ovat täynnä sosiologisen koulutuksen saanutta väkeä, joka vuosittain suoltaa tekstiä varastohyllyihin metreittäin. Mutta ilman yksittäisiä havaintoja yhdistävää, jäsentävää ja kasitteellistävää teoreettisempaa otetta nämä selvitykset ovat yleensä pelkkää kertakäyttökamaa. Kaupunkisosiologinen perustutkimus puuttuu. Kun empiirisiä havaintoja jäsentäviä peruskäsitteitä suomalaisesta nykykaupungista ei ole kehitetty, ei eri tutkimusten välille löydy yhdyssidettä eikä tutkijoiden välille keskustelua. Hyvin samanlaisia kaupunkirakenteen eriytymisilmiöitä saatetaan tutkia Helsingin, Tampereen ja Turun seuduilla, mutta pelkillä käyriillä, kartoilla ja faktoreilla ei tutkimusten välille löydy dialogia eikä tietoa pääse kovin tehokkaasti kasaautumaan. Kovin paljon apua ei tässä tilanteessa ole formaalisista malleista tai yllihistoriallisista, abstrakteista teorioista. Tarvittaisiin erityisesti suomalaisten kaupunkien nykyisiä kehitystendenssejä kuvaavia ja selittäviä käsitteitä.

Pikkukaupunkien erityisluonne

Eras kaupunkitutkimuksessa pahasti laiminlyöty alue on pienten ja keskisuurten kaupunkien erityisluonne. Suurimpia kaupunkijamme koskevien tutkimusten perusteella ei voi tehdä kovin luotettavia yleistyksiä pienempien kaupunkien olosuhteista. Etenkin pääkaupunkiseutua koskevalla tutkimuksella ei ole mitään yleisempää merkitystä, koska alue on niin poikkeuksellinen Suomessa.

Kuitenkin pääkaupunkiseutua koskevat tutkimukset ja tiedot hallitsevat hyvin yksipuolisesti kaupunkikehityksestä ja -elämästä käytävää keskustelua.

Tutkimuksellisesti täysin unohdettu taajamatyypit ovat maalaiskuntien kuntakeskukset tai kirkonkylät kuten kansa niitä nimitää. Kehitysalueiden kuntakeskuksista on huomaamatta kehittymässä uusi pikkukaupunkien ryhmä, kun jäljelle jäänyt väki on siirtynyt syrjäkyliltä kunnan keskustaajamaan. Esimerkiksi sellaisenkin erämaapitäjän kuin Ilomantsin kirkonkylä yltäneet vielä tämän vuosikymmenen lopussa kaupunkikeskuksen palveluvarustukseen. Maalaiskuntien kuntakeskukset ovat paisuneet erityisesti 1970-luvun aikana ja ovatkin se yhdyskuntatyypit, joka Suomessa on viimeisen kymmenen vuoden aikana eniten muuttunut, niin ulkoisesti kuin sosiaalisestikin. Keskellä laajoja, erämaistuvia maaseutualueita sijaitsevien muutaman tuhannen asukkaan "pikkukaupunkien" luonne ja suhde ympäristöönsä on aivan erityinen, mutta tutkijoille melko tuntematon maailma.

Aluekehityksen tutkimusta ei saa laiminlyödä

Kun maaseudulta kaupunkeihin ja kehitysalueilta Etelä-Suomeen suuntautuneet muuttovirrat ovat ehtyneet, on muuttoliiketutkimuskin entistä enemmän painottumassa kaupunkialueiden sisäisten muuttojen ja asunnonvaihtojen tutkimiseen. Tämän tapainen uudelleen suuntautuminen onkin perusteltua, sillä kunnan sisäisen muuttoliikkeen tutkimus oli suuren muuton aikana unohduksissa. Tässä aluekehityksen uudessa vaiheessa ei pitäisi kuitenkaan laiminlyödä myöskään kaupungin ja maaseudun välisen suhteen tutkimusta ja sen pohtimista, mikä merkitys laajemmalla aluekehityksellä on kaupunkien kehitykseen.

Nykyisen kaukumuuton tasoittumisvaiheen ei tarvitse olla mikään ikuinen ilmiö. Useat tekijät ovat jälleen kasvattamassa muuttopaineita syrjäkylä-Suomessa. Julkisen sektorin työpaikkojen voimakas lisääntyminen kehitysalueilla on hidastumassa, viimei-

seen tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyvät lait edistävät työvoiman alueellista liikkuvuutta, alueelliset työttömyyserot ovat suuret jne. Mitään suuren muuton mittaista muuttoaaltoa ei kuitenkaan enää ole tulossa, sillä nuorisoiäluokat ovat rajusti supistuneet.

Muuttopaineen mahdollisen purkautumisen merkitys olisikin huomattavasti ratkai-

sevampi kehitysalueen maaseudulla kuin muuttoliikkeen tuloalueilla, sillä se supistaisi kohtalokkaasti useiden syrjäkyläien pienentyneitä nuorisoiäluokkia ja tuhoaisi asutuksen jatkumisen edellytyksiä. Kuitenkin muuttopaineen purkautuminen sotkee myös pääkaupunkiseutua koskevia suunnitelmia ja ennusteita, mikäli koko maan aluekehityksen seuraaminen unohtuu.

TIEDOTUKSIA

Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan 10-vuotisjuhlakokouksessa 30.11.1984 valittiin uudeksi puheenjohtajaksi prof. Vilho Niitemaa (oikealla). Valtuuskunnan entinen pitkäaikainen puheenjohtaja prof. Jorma Pohjanpalo kutsuttiin instituutin ensimmäiseksi Kunniapuheenjohtajaksi.

Prof. Vilho Niitemaa (right) was elected to the chairman at the 10-years anniversary meeting of the council of the Institute of Migration November 30, 1984. The former chairman, prof. Jorma Pohjanpalo was invited to the first Honorary Chairman of the Institute.

Ruotsin siirtolaisuusintituutille lisärakennus

Vuonna 1966 Växjössä toimintansa aloittaneen Emigrantinstitutetin edustava, v. 1968 valmistunut toimitalo oli käynyt vuosien kuluessa ahtaaksi. Erityisesti näyttely- ja konferenssitoiminnalle tarvittiin kipeästi lisätiloja. Niinpä instituutti ratkaisi ongelman suunnittelemalla uudisrakennuksen, kaupungin hienoimmalle tontille järven rannalle. Rahoitus, kaikkiaan 2,6 milj. kr järjestyi siten, että Wallenbergin säätiö antoi 1 milj. kr ja 1,5 milj. kr otettiin lainaksi pankeilta sillä ehdolla, että Växjön kunta hoitaa korot ja lyhennyksen seuraavan 20 vuoden aikana. Lopun rahoittivat liikeyritykset, jotka saivat nimensä seinään kiinnitettyyn kuparilaattaan. Uudisrakennus vihittiin 12.10.1984 arvovaltaisen kutsuvierasjoukon läsnäollessa. Samalla vihittiin myös sisäpihalle pronssiin valettu Carl Millesin taideteos, joka samalla toimii suihkukaivona.

Uudisrakennuksen vihkiäisten yhteydessä järjestettiin aiheesta "Siirtolaistutkimuksen tulevaisuus" kansainvälinen symposium, johon osallistui tutkijoita eri puolilta maailmaa. Symposiumissa keskusteltiin myös ATK:n hyväksikäytöstä arkistotyössä, kirjastossa ym. dokumentoinnissa. Ruotsin siirtolaisuusinstituutissa asia on ajankohtainen, sillä kuluvan talven aikana laitoksen tarkoituksena on siirtää laajat siirtolaisrekisterit ja muut tiedostot tietokoneelle. Koska lähde-

ateriaali on samanlainen sekä Ruotsin että Suomen siirtolaisuudessa, Växjössa tehtävät ohjelmat soveltunevat myös Suomeen varsinkin kun myös Siirtolaisuusinstituutissa Turussa suunnitellaan parhailaan omien tiedostojen siirtämistä tietokoneelle.

Myös muista yhteistyömuodoista keskusteltiin sekä pohjoismaisella tasolla että mannertenvälisesti. Erityisesti keskusteltiin Växjön ja Turun Siirtolaisuusinstituutin yhteistyön kehittämisestä Tanskassa Ålborgissa olevan Siirtolaisarkiston kanssa, jonka edustajana symposiumiin osallistui Cand mag. Helle Otte Tohtori John S. Martinin kanssa (Melbournen yliopisto) pohdittiin pohjoismaisen Australian ja Uuden-Seelannin siirtolaistutkimusprojektin koimannen symposiumin järjestämistä Melbournessa helmikuussa 1988 osana Australian eurooppalaisen asutuksen 200-vuotisjuhlia.

Lähes 500 m²:n lisärakennus on huomattava parannus Emigrantinstitutetin näyttely- ja konferenssitoiminnalle. Uusiin tiloihin sisältyy myös kahvio, joka yhdessä viihtyisan sisäpihan kanssa tulee palvelemaan noin 30 000:ta laitoksessa vuosittain käyvää vierailijaa. Emigrantinstitutetin talous on vakaalla pohjalla, sillä se saa säännöllisen avustuksen Växjön kunnalta, Kopparbergerin maapainville sekä Ruotsin valtion budjetista ja lisäksi yksityisiltä rahastoilta. Ruotsin Siirtolaisuusinstituutti sopii monin tavoin esimerkiksi Turussa toimivalle pikkuveljelle.

Olavi Koivukangas

Utvandrarnas hus Växjössa v. 1984 rakennetun lisärakennuksen jälkeen. Vanhempi, v. 1968 vihitty rakennus taustalla.

Kirjoituskilpailu nuorille yhteiskuntatieteilijöille

Kansainvälinen väestöntutkimuksen liitto (IUSSP) kutsuu vuonna 1949 tai sen jälkeen syntyneitä yhteiskuntatieteilijöitä osallistumaan kirjoituskilpailuun, jonka järjestää liiton asettama, siirtolaisuuteen liittyviä taloudellisia ja sosiaalisia kysymyksiä kasittelevä komitea.

Kilpailun yleisteema on **Siirtolaisuus: haaste tutkimukselle**. Tämän teeman puitteissa kirjoitusten odotetaan kasittelevän yhtä tai useampaa seuraavista aiheista: teoriat, prosessit, siirtolaisuuteen vaikuttavat tekijät, päätöksenteko tai siirtolaisuuspolitiikka. Erityisen tervetulleita ovat uusia kasitteellisia lähestymistapoja tai vertailevia tutkimuksia esittelevät kirjoitukset, joskin myös erimaiden erityistapauksia taikka siirtolaisuuden tausta ja kehitystä kuvailevat esitykset ovat suotavia. Kirjoitusten otsikot voidaan tasmentää välitun aiheen mukaisesti. Kirjoituksia arvioitaessa huomiota kiinnitetään ensi sijassa siirtolaisuuden tutkimista koskeviin uusiin ja luoviin oivalluksiin.

Kirjoitukset on laadittava englanniksi tai ranskaksi, eivätkä ne saa ylittää 20 konekirjoitussivua. Ne on postitettava IUSSP:n päämajaan Liègeen viimeistään 31.3.1985. Kirjoituksen mukaan on liitettävä erillinen luskka, josta ilmenevät kirjoittajan nimi ja osoite sekä kirjoituksen otsikko; otsikko on merkittävä myös itse kirjoituksen alkuun.

Kilpailun voittaja kutsutaan osallistumaan liiton kustannuksella IUSSP:n yleiskonferenssiin, joka järjestetään Firenzessä kesäkuussa 1985.

Kasikirjoitukset on lähetettävä kahtena kappaleena ennen 31.3.1985 osoitteella:

IUSSP Committee on the economic and Social
Aspects of International Migration
(Attention: M. LEBRUN)
rue des Augustins 34
4000 Liège
Belgium

Essay Contest for Young Social Scientists

The International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP) invites social scientists born in 1949 or after to take part in an essay contest organised by the Committee on Economic and Social Aspects of International Migration.

The broad theme of the contest is **International Migration: Challenge to Research**. Under this theme, essays are expected to focus mainly on one or more of the following issues: theories, processes, determinants, decisionmaking, or policies relating to international migration. The presentation of new conceptual approaches or comparative studies would be especially welcome although descriptions of country-specific cases or levels and trends in migration are also encouraged. The titles of the essays may be specified according to the particular aspects and topics chosen. In evaluating the essays, prime attention will be paid to innovative and imaginative ideas concerning the study of international migration.

The essays, written in English or French, and not exceeding 20 typed pages double-spaced, should be mailed to the IUSSP, Liège, not later than March 31, 1985. The essays should be covered by a separate sheet indicating the author's name and address and the title of the essay, and the same title should be given in the beginning of the essay proper.

The winner of the contest will be invited to participate, at the expense of the Union, at the IUSSP General Conference to be held in Florence during June 1985.

Manuscripts in 2 copies should be sent before the deadline (31 March 1985) to IUSSP Committee on the economic and Social Aspects of International Migration

(Attention: M. LEBRUN)
rue des Augustins 34
4000 Liège
Belgium

Lehtemme numerossa 2-1984, s. 30 julkaistun tiedotteen Tanskan kansallismuseon Amerikan-siirtolaisuuden näyttelystä oli laatinut Suomen Tanskan suurlähetystön sosiaaliattashea Erja Paukkala.

Tutkimuspoliittinen ohjelma valmistumassa.

Siirtolaisuusinstituutissa on valmistumassa Muuttoliikettä koskeva tutkimuspoliittinen ohjelma (Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia No 1 - 1985, 23 s.). Ohjelmassa on muuton suuntautumisen mukaan kartoitettu keskeiset tutkimustarpeet tarkeysjärjestyksessä Työ on jatkoa aikaisemmin valmistuneelle selvitykselle, jossa kartoitettiin Suomen muuttoliikkeiden pääpiirteet sekä tarkasteltiin alustavasti tutkimustilannetta ja -tarvetta (Siirtolaisuusinstituutin tutkimuksia No 2 - 1984, 101 s.) Molemmat selvitykset on tehnyt Siirtolaisuusinstituutin tutkimussihteeri Ismo Soderling. Raportteja voi tiedustella instituutin kansliasta.

Muuttoliikesymposium 1985

Siirtolaisuusinstituutti järjestää marraskuussa 1985 kolmannen muuttoliikesymposiumin. Tässä tutkijoille, suunnittelijoille ja yhteiskunnallisille päätoimintekijöille tarkoitettussa kokouksessa keskitytään muuttoliikkeen, erityisesti maassamuuton, tulevaisuuteen. Symposiumin alustava nimi on "Muuttoliikesymposium 1985. Muuttoliike ja tietoyhteiskunta" Seuraavassa numerossa julkaisemme kokoontumisen alustavan ohjelman sekä lopulliset tiedot kokoontumisajasta ja paikasta. Symposiumia koskeviin tiedusteluihin vastaa tutkimussihteeri Ismo Soderling, puh. 921/515 462

European Population Conference 1987 Call for suggestions

The International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP) and the European Association for Population Studies (EAPS) have decided to organize, in cooperation with the Finnish Demographic Society, the Finnish Population and Family Welfare Federation Vaestoliitto and its Population Research Institute, and the Central Statistical Office of Finland, a scientific conference on population issues and prospects in Europe. The conference is planned to take place in Jyväskylä, a lively University town (55,000 inhabitants) in Central Finland, on June 11-16 (Thursday-Tuesday), 1987.

According to provisional plans drawn up by the Organizing Committee, the conference will contain seven plenaries with simultaneous interpretation (English/French at least) and 12-18 sessions (2-3 running parallelly) without interpretation. The subjects of the seven plenaries are planned to be as follows: 1. Population prospects, 2. Fertility - diversity or convergence, 3. The future of the family, 4. Inequality in the face of

death, 5. Population movements and planning, 6. Demographic change, economic growth and social welfare, and 7. Policy responses and effects - The subjects of the 12-18 sessions are still open

Apart from the background papers to be prepared by the organizers of the seven plenaries and to be published prior to the conference, the work in the conference will be based on spontaneous papers. Therefore, in order to enable the Organizing Committee to elaborate a scientific programme which will fully reflect the main interests of those studying European population problems, such persons - members of the IUSSP and the EAPS in particular - are invited to make suggestions as to the choice of subjects and names of possible organizers and authors of papers (names of persons doing pioneering work are particularly welcome). Also suggestions regarding the organization and practical aspects of the conference are appreciated.

The suggestions should be submitted as soon as convenient and, in any case, before **January 31, 1985** to Altti Majava, Chairman of the Organizing Committee (Ministry of Labour, PL 524, SF-00101 Helsinki, Finland)

TUTKIMUSSIIHTEERIN PALSTA

Finn Forum '84. "Finns in North America". 5-8.9.1984 Rantasipi, Turku

Siirtolaisuus Yhdysvaltoihin ja Kanadaan on jo niin vanha ilmiö, että miltei jokaisella suomalaisella on naissä maissa joku sukulainen tai tuttava. Nama valtameren taakse menneet maamme ovat olleet sekä amerikkalaisten, kanadalaisten ja suomalaisten tutkijoiden mielenkiinnon kohteena vuosikymmenten ajan. Yksi osoitus tutkimustyön suunnitelmallisuudesta ovat Finn Forum-konferenssit, joita on järjestetty vuodesta 1974 lähtien viiden vuoden välein. Finn Forumista on tullut toistuva tapahtuma, jonne eri alojen tutkijat ja harrastajat kokoontuvat kuulemaan uusimpia tuloksia ja vaihtamaan tietoja ja kokemuksia siirtolaisuuteen liittyvistä kysymyksistä. Ensimmäinen Finn Forum pidettiin Yhdysvalloissa, Duluthissa 1974 ja toinen Kanadassa, Torontossa 1979. Turussa järjestetyn kolmannen konferenssin järjestelyistä vastasi Siirtolaisuusinstituutti.

Tutkijat, jotka jo itse edustivat useita siirtolaisryhmiä, keskustelivat 5.-8.9.1984 välisenä aikana mm. suomalaissiirtolaisten sopeutumisesta, identiteettikysymyksistä, sekä heidän poliittisesta, sosiaalisesta ja uskonnollisesta toiminnastaan. Keskeisiin tarkasteltaviin kysymyksiin kuuluivat myös suomalaisten ja muiden etnisten ryhmien vuorovaikutus sekä kulttuuri. Mukana oli myös sekä USA:sta että Kanadasta, tutkimustoiminnasta kiinnostuneita yksityishenkilöitä, joilla ensimmäisen tai toisen polven siirtolaisina oli omakohtainen perspektiivi käsiteltäviin asioihin. Lisävaria toivat ne amerikkalaiset ja kanadalaiset tutkijat, jotka pelkästä mielenkiinnosta, tieteen vuoksi, olivat kiinnostuneita Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneesta siirtolaisuudesta. Pidetyistä 48 esitelmästä 12 koski Kanadaan ja 18 USA:han tapahtunutta muuttoa. 19 esitelmässä kohdemaata ei voitu eritellä. Edelliseen liittyen voidaan todeta, että tapahtuneeseen muuttoon nähden Kanadaa koskevia esityksiä oli runsaasti. Toisaalta Kanadaan suuntautuneen siirtolaisuuden kohdalla on ollut huomattavaa tutkimustarvetta, joten tapahtunutta kehitystä on tervehdittävä tyydytyksellä.

Symposiumin työskentely tapahtui kahdessa osassa: ensiksi olivat yleisesitelmät kaikille osanottajille. Tämän jälkeen seminaari jakaantui kahteen kanavaan (channel). Ensimmäisessä kanavassa takasteltiin suomalaiskeskuksia ja sosiaalista elämää (Finntowns and Social Life) sekä kieltä

ja vuorovaikutusta (Language and Interaction). Toisen kanavan esitelmät koskivat yhteiskuntasuhteita (Community Relations) sekä kirjallisuutta ja kansanperinnettä (Literature and Folklore). Kummassakin kanavassa oli siis sekä humanistisia ja yhteiskuntatieteellisiä teemoja. Olisi ehkä ollut tarkoituksenmukaisempaa jakaa teemat eri kanaviin tieteenalan mukaan; nyt kanavien työskentely meni jonkiverran paallekkain ja osallistajat joutuivat välillä vaikeisiin valintatilanteisiin.

Verrattuna edellisiin Finn Forum kokoontumisiin oli siirtolaisuuden näkökulmaa alueellisesti selvästi rajattu; aikaisemmin on keskusteltu koko siirtolaisuutemme kirjosta kun nyt keskityttiin vain Pohjois-Amerikkaan suuntautuneeseen siirtolaisuuteen. Rajausta voidaan pitää onnistuneena ja välttämättömänä: Pohjois-Amerikkaan suuntautunut siirtolaisuus on kokonaisuus, johon on turha kytkeä esim. Ruotsiin suuntautunutta siirtolaisuutta Suomesta Ruotsiin tapahtunut siirtolaisuus on sekä ajallisesti että muuttoprosesseiltaan oma erillinen kokonaisuutensa.

Rajaaminen koski vain aluetta, sillä tieteellisesti tarkasteluna Finn Forum '84 oli aikaisempia monipuolisempi. Nyt erityisesti kieli- ja kansatieteilijöiden runsas esiintyminen ilahdutti. Toisaalta on todettava, että mm. historioitsijat perinteisina siirtolaisuustutkijoina toivat myös esille uusia ja tärkeitä näkökulmia muuttoliikkeestä.

Esitelmät toivat siis vakuuttavalla tavalla esille sen tutkimus- ja arkistotyön laajuuden, jota valtameren molemmiin puolin tehdään. Kysymys on paljolti erillisistä ja toisistaan riippumattomista hankkeista, joille Finn Forum tarjoaa hyvän julkistamispaikan ja keskustelufoorumin. Kokoontumisia voitaisiin toki pitää myös paikkoina, joissa ideoitaisiin tulevaisuutta ja hahmoteltaisiin toimenpiteitä keskeisten tutkimusaukkojen täyttämiseksi. Tulevaisuudessa eräs keskeisimmistä tällaisista tutkimushankkeista on Suomesta Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuushistorian kirjoittaminen. Meillä on tällä hetkellä paljon alaan liittyvää yksittäistä tietoa, mutta prof. Päivö Tommilankin peräänkuuluttama synteesi puuttuu edelleen (ks. lähemmin Historiallinen Aikakauskirja 3/1984, s. 211-213). Sekä Suomessa että Pohjois-Amerikassa on ansioituneita tutkijoita, joiden kokemuksia ja tietoja voitaisiin tässä suhteessa hyödyntää. Vuonna 1988 tulee kuluneeksi 350 vuotta ensimmäisten suomalaisten saapumisesta Pohjois-Amerikkaan, Delawareen. Mikä olisikaan sopivam-

pi lahja amerikansuomalaisille kuin päätös kattavan siirtolaisuushistorian kirjoittamisesta. Seuraava Finn Forum (USA:ssa 1989) voisi sitten omalta osaltaan toimia historiankirjoituksen ja -kirjoittajien evästyspaikkana.

Finn Forum -konferensseista on muodostunut etupäässä tutkijoiden kohtaamispaikka. Olisi kuitenkin syytä muistaa myös tutkimuksen kohde eli itse siirtolainen. Tutkijat puhuvat liian helposti vain toisilleen ohittaen varsinaisen muuttajan. Tulevaisuudessa on tärkeää, että tutkijat eivät lokeroituisi omaksi ryhmäkseen, vaan pitäisivät

tiukasti yhteyttä tutkittavaan kohteeseen, vuorovaikutus on hedelmällisen ja tuloksiin pyrkivän tutkimuksen välttämätön edellytys. Finn Forum '89 voi toimia tässä suhteessa huomattavana aloitteentekijänä, pidetäänhän kokous perinteisellä siirtolaisuuden tuloalueella, Yhdysvalloissa.

Turussa pidetyn Finn Forum '84 sihteerinä toimi FM Hannele Hentula-Unger. Häneltä sekä Siirtolaisuusinstituutin johtajalta Olavi Koivukankaalta saa lisätietoja mm. seminaariesitelmien julkaisuun liittyvistä kysymyksistä.

"Ajankohtainen väestötutkimus Suomessa"

Helsingin yliopiston sosiologian laitos ja Suomen Väestötieteen Yhdistys r.y. järjestivät väestötieteen jatkokoulutusseminaarin marraskuun 15. ja 16. päivinä 1984 Hauholla. Seminaarin teemana oli "Ajankohtainen väestötutkimus Suomessa". Ohjelma sisälsi sekä väestöntutkimuksen menetelmiin että uusiin tutkimustuloksiin liittyviä alustuksia. Seminaariin otti osaa 43 henkeä. Esitelmiä pidettiin kaikkiaan 11, joista kolmessa käsiteltiin muuttoliikettä. Seuraavassa lyhyt katsaus pidetyistä muuttoliike-esitelmistä.

VTL Seppo Laaksonen ja VTT Anders Ekholm tarkastelivat alueiden välisiä muuttovirtoja GLIM-ohjelmaan liittyvän logit-analyysin tulosten perusteella. Alustus osoitti, että myös maassamuuton tutkimiseen on löydettävissä uusia empiirisiä näkökulmia ja sovellutuksia.

VTM Timo Nikander Tilastokeskuksesta esitteli muuttoliikkeen kehitystä vuosien 1975-82 osalta. Tulokset sellaisinaan olivat alan tutkijoille tuttuja; uutta oli sen sijaan tulosten graafinen esitystapa. Olisikin toivottavaa, että muuttoliiketutkimusten tulosten ja tilastotietojen esittelystä yleistyisivät tällaiset esitystavat. Tähän on ainakin Tilastokeskuksella nykyisin hyvät edellytykset, sillä laitos on hankkinut kuluvana vuonna tietokoneeseensa grafiikka-ohjelman.

VTM Tuija Martelin Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta esitteli asutuskuntien ja asuinalueiden ominaisuuksien vaikutusta muuttoalttuteen pääkaupunkiseudulla. Esitelmä perustui prof

Tapani Valkosen johdolla toimineen projektin loppuraportin tuloksille (myös tässä projektissa käytettiin em. GLIM-ohjelman logitanalyysia). Koska projektin tulokset ovat jo varsin hyvin asiantuntijoiden tiedossa, ei ole syytä käsitellä niitä tässä yhteydessä. Itse projekti on selvä osoitus siitä, että paikallismuuttoon liittyvää tutkimustoimintaa harjoitetaan eniten pääkaupunkiseudulla, sillä kaksi vuotta sitten tutkija Hilikka Summalta valmistui Espoossa laaja selvitys kuntien sisäisestä muutosta. Seminaarissa oli ennätysmäärä osanottajia, joten sen perusteella tarkasteltuna väestötieteellisen tutkimuksen asema on maassamme hyvä. Kuitenkin pienoisena kritiikkinä voitaneen esittää esitelmien tason olleen varsin vaihtelevan. Samoin esitelmat poikkesivat teemoiltaan toisistaan huomattavastikin. Esitelmien temaattinen hajoaminen ei toki ole järjestäjien vaan itse väestötieteen vika, koska se tieteenä koostuu toisistaan huomattavasti poikkeavista kokonaisuuksista (syntyvyydestä, kuolleisuudesta ja muuttoliikkeestä). Varsinkin muuttoliiketutkijoilla on selviä orientoitumisvaikeuksia syntyvyyttä ja kuolleuutta käsittelevien esitelmien suhteen, sillä naihin väestötieteen osa-alueisiin liittyvät tutkimusongelmat ja -menetelmät ovat varsin spesifeja. Tulevaisuudessa kannattaisi ainakin koikeilla jakautumista teemoittain tapahtuvaan työkentelyyn vaikkapa yhden iltapäivän ajaksi.

Hauholla pidetty seminaari oli tavallista juhlavampi, sillä se oli järjestyksessään jo kymmenes. Samalla kun onnittelemme tuloksekkaasta alkutaipaleesta toivotamme menestystä myös tulevaisuudessa. Yhdistyksen merkitys myös muuttoliiketutkimuksen edistäjänä on ollut huomattava.

”Suomalaisten kaupunkien muutos”. Ympäristöministeriön seminaari Espoossa 30-31.10.1984.

Suomessa harjoitetaan kaupunkitutkimusta monissa eri korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa ja alan tutkimustietoon tunnetaan kiinnostusta monilla eri tahoilla. Kaupunkitutkimuksen eräänä ongelmana on yhteistyön ja tiedon välityksen vähäisyys teeman parissa työskentelevien tutkijoiden, laitosten sekä toisaalta näiden ja tutkimustietoa tarvitsevien välillä. Vakiintuneita yhteistyön muotoja ei ole eikä pysyviä tutkijayhteisöjä ole muodostunut. Kokonaiskuvan muodostaminen kaupunkitutkimukseksi luettavasta työstä, siihen sisältyvistä suuntauksista ja niiden välisistä yhteyksistä ja teoreettisista kytkennöistä on näin ollen vaikeaa sekä tutkijoille itselleen että tutkimustiedon käyttäjille. Tama myös vähentää alan tutkimuksen mahdollisuuksia päästä vaikuttamaan kaupunkien kehittämistä koskevaan keskusteluun ja päätöksentekoon.

Ympäristöministeriön kaavoitus- ja rakennustutkimuksen neuvottelukunta on asettanut kaupunkitutkimuksen jaoston, jonka tavoitteena on mm. edistää suomalaista kaupunkitutkimusta, siitä käytävää keskustelua ja tutkimustiedon välittämistä päätöksenteon pohjaksi.

Jaosto järjesti 30.-31.10.1984 Espoossa alan tutkijoille ja virkamiehille seminaarin otsikolla ”Suomalaisten kaupunkien muutos”. Seminaarissa käsiteltiin suomalaisten kaupunkien sosiaalista ja rakenteellista erilaistumista, sen syitä ja seurauksia. Samoin tarkasteltiin kaupunkien yleisiä muutosmekanismeja koskevaa tutkimusta sekä tarvetta ja mahdollisuuksia tämän kaupunkitutkimuksen lohkon kehittämiseen Suomessa.

Seminaarin ensisijaisena tavoitteena oli etsiä sisällöllisiä ja menetelmällisiä suuntaviivoja tulevalle tutkimukselle. Tarkoituksena oli myös viereillä olevien tutkimushankkeiden ja niiden jatko-suunnitelmien esittely sekä tutkimuksellisen yhteistyön virittäminen. Vastauksia etsittiin mm. seuraavantiyppisiin kysymyksiin:

- Mitkä ilmiöt ovat keskeisiä tämän paivan kaupunkikehityksessä? Miten ilmiöt vaikuttavat eri tyyppisillä kaupunkialueilla ja millaista tietoa suomalainen kaupunkitutkimus on tähän mennessä tuottanut niistä?
- Millaisia haasteita nykyinen kaupunkikehityksen vaihe asettaa kaupunkitutkimukselle, millaisia uusia tutkimusongelmia nousee esiin ja millaisia tutkimuksellisia lähestymistapoja niiden käsittelyssä voitaisiin omaksua?
- Miten tähän ongelmakenttään liittyvää kaupunkitutkimusta voitaisiin parhaiten edistää Suomessa? Onko esim. tarvetta ja mahdollisuuksia laajoihin tutkimushankkeisiin?
- Onko alan tutkijoilla kiinnostusta ja tarvetta tutkimusyhteistyön muotojen kehittämiseen?

Millaisia uusia yhteistyöjärjestelyjä voitaisiin luoda?

Ryhmätyöskentelyllä oli seminaarin ohjelmassa keskeinen osuus.

Seuraavassa esitetään yhteenveto seminaarin tuloksista siltä osin kun ne koskevat muuttoliikettä tai muuttoliiketutkimusta.

- Seminaarissa todettiin tähtaastisen kaupunkitutkimuksen olleen maassamme sangen vähäistä; muutosprosesseja ei ole riittävästi kuvattu ja toisaalta vielä vähemmän selitetty. Kaupunkitutkimuksen tarve on siis ilmeinen.
- Asuntomarkkinoiden ja työvoiman liikkuvuuden välistä suhdetta ei tunneta tarpeeksi hyvin. Tarvitsemme lisää tietoa siitä, millaiset toimenpiteet asuntomarkkinoilla vaikuttavat hidastavasti tai kiihdyttävästi työvoiman liikkuvuuteen.
- Teoreettisesta tutkimustarpeesta todettiin, että tältä hetkellä ei ole teoriaa, joka yhdistäisi muuttoliikkeen yhteiskunnan kehitykseen ja auttaisi ennustamaan tulevaisuudessa tapahtuvan muuton suunnan ja määrän.
- Seminaarin työryhmissä nähtiin tärkeänä, että maassamuuttoa tutkittaessa ei saa alistua kuntarajojen mielivaltaisuuteen, vaan muuttoja on tarkasteltava alueellisten kokonaisuuksien kannalta.
- Tulevissa kaupunkitutkimuksissa olisi keskityttävä myös väestöllisiin muutoksiin; kaupunkien kehityksen ja muuttoliikkeen kannalta on tärkeää tietää asuntokuntien/parheiden rakenteissa ja luonteissa tapahtuneet muutokset. Kaupunkien nykyiselle väestönkehitykselle on tunnusomaista hidastunut väkiluvun kasvu, lasten osuuden vähentyminen ja vanhusten osuuden lisaantuminen; kaupunkien tulevaisuuden kannalta olisi väestörakenteen omavaraiskehitys parempi kuin muuttoliike.

Seminaarissa todettiin, että myös vastaisuudessa olisi järjestettävä kaupunkitutkimusseminareja. Painopistettä haluttiin muuttaa kuitenkin siten, että etusija annettaisiin pienimuotoisemmille, erikoisteemojen ympärille suunnitelluille kokoon-tumisille.

Seminaarissa kävi myös ilmi, että Teknisessä korkeakoulussa toimivasta Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksesta (YJK) ollaan puuhaamassa kaupunkitutkimuksen keskusta maahamme. Mikäli näin tapahtuisi, merkitsisi se huomattavaa piristystä maassamme harjoitettavalle kaupunkitutkimukselle. Seminaarissa todettiin kuitenkin, että keskittäminen ei saa jarruttaa muualla suoritettavaa alan tutkimustoimintaa.

Elinkeinoelämän muutoksia ja kaupunkirakenteeseen sijoittumista tarkastellut työryhmy totesi loppuraportissaan, että kaupunkitutkimuksella pitäisi olla myös tutkijakoulutusellisia tavoitteita. Tällä hetkellä alan toiminnalle on luonteenomaista se, että julkaisut syntyvät pääasiallisesti tilaus-

töinä. Koulutustavoitteiden ohella esitettiin myös, että tutkimustyö ei saisi urpioitua, vaan alalla toimiville olisi taattava mahdollisuudet myös ulkomaisiin kontakteihin. Sekä tutkijakoulutukseen että kansainvälisten yhteyksien luomiseen liittyvät tavoitteet ovat samansuuntaiset kuin Siirtolaisuusinstituutissa valmistuneessa muuttoliiketutkimuksen nykytilaa ja tulevaisuutta koskevassa selvityksessä esitetyt.

Seminaarin esitelmät on tarkoitus julkaista ympäristöministeriön toimesta raporttina. Kokoon-tumiseen liittyviä lisätietoja antaa seminaarin sihteeri Hilkka Summa. Hänet tavoittaa osoitteesta: Asuntohallitus, PL 870, 00101 Helsinki (puh. 90/60 931).

Ismo Söderling

KIRJALLISUUSARVOSTELUJA

*Varpu Lindstrom-Best - Charles M. Sutyla (toim.)
Terveisiä Ruusa-tadilta: Kanadan suomalaisten
ensimmäinen sukupolvi. Kansaneläman kuvauksia
24. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Tampere
1984. 160 s. + 152 mustavalkoista kuvaa.*

Juuri FINN FORUM '84 -konferenssin juttuna ilmestyi Kanadan ensimmäisten suomalaissiirtolaisten elämästä kertova kuvateos. Harvoin on samoihin kansiin pystytty yhdistämään kaunokirjallisuutta, joka samalla toimii historiallisena dokumentaatiiona, sekä silmää hiveleviä valokuvia, jotka samalla ovat todenmukaisia ajankuvauksia. Varpu Lindstrom-Best ja Charles M. Sutyla ovat onnistuneet toimittamaan sekä siirtolaisuus- että kulttuurihistoriasta kiinnostuneille tällaisen dokumentin, kirjan Terveisiä Ruusa-tadilta.

Varpu Lindström-Best muutti lapsuudessaan Suomesta Kanadaan ja opettaa parhaillaan Torontossa Yorkin yliopistossa Pohjois-Amerikan sosiaalhistoriaa. Hanen oma taustansa ja opetus- ja tutkimusalaansa ovat luoneet oivalaisen pohjan kanadansuomalaisen siirtolaisuuden ymmärtämiselle ja sen historiaan liittyvän aineiston keruulle. Charles M. Sutyla puolestaan on kansantieteilijänä perehtynyt mm. Kanadan suomalaisyhteisöihin ja toimii paraikaa Saskatchewanin maakunnan kulttuuri-työnjohtajana.

Kirjan muistelmista ja valokuvista ensimmäiset ovat peräisin 1890-luvulta ja viimeiset 1930-luvulta. Suomalaiset ovat asettuneet Kanadassa laajalle alueelle valtameren rannalta toiselle. Kirjan tekijöillä on ollut valtava urakka niiden arkistojen ja yksityishenkilöiden kokoelmien lapikäymisessä, joissa on, tai saattaisi olla, kanadansuomalaisuuteen liittyvää aineistoa. Tekijät ovat joutuneet toimimaan salapoliisin menetelmin jäljittäessään valokuvia tietämättä tarkkaan mitä etsivät. Yksi lähde on johtanut heidät toiselle lahteelle ja niin on aineisto vuosien mittaan karttunut, kuten tekijät esipuheessaan mainitsevat. Kanadalaisten arkistojen lisäksi ovat teoksen teksti- ja kuvälähteinä olleet Suomessa mm. museovierailun kokoelmat, Siirtolaisuusinstituutti sekä Sakari Palsin valokuvakokoelma. Osa tekstiaineistosta perustuu haastatteluihin. Kirjan kakikirjoituksen on suomentanut Olli Alho. Itse tekstissä ja kuvien selityksenä on kanadansuomalaisia "fingelskan" sanoja. Naista on kirjan lopulla Pertti Virtarannan tarkistama yhteisluettelo.

Teos jakautuu 14 lukuun, joissa kuvataan siirtolaiselämää eri puolilta. Jokaisen luvun alussa tekijät kertovat ne historialliset puitteet, ajalliset ja paikalliset, joihin luvun teksti- ja kuvamateriaali sijoittuvat. Alkuluuvussa kuvataan siirtolaisten matkaan lähtöä. Suomalaisia houkuteltiin Kanadaan paitsi Suomesta myös Yhdysvaltojen puolelta, jonne heitä oli asettunut jo muutamaa vuosikymmentä aikaisemmin. Tekijät kuvaavat lähtötunnelmia lampimasti eivätkä omien sanojensa mukaan pyri muuttamaan sitä viestiiä, jonka siirtolaiset halusivat välittää valokuvillaan, eivätkä paneemaan sanoja siirtolaisten suuhun. He toivovat, että Ruusa-tadin terveiset tavoittavat lukijan autenttisessa muodossa. - Seuraavat kirjan luvut kertovat siirtolaisten työstä. Monet suomalaiset, alunperin itsekkin maaseudulta kotoisin olevina, asettuivat preerian uudisraivaajiksi Manitobaan, Saskatchewaniin ja Albertaan. Elämä oli pitkälti samanlaista kuin Suomessa: aamusta iltaan ahertettiin koko perheen voimalla maan kimpussa jokapäiväisen leivän hankkimiseksi. Arkielämä ei paljon Suomeen jaaneiden sisarusten elämästä poikennut, vaikka kotina oli alkuun turpeista tehty maja ja pesässä paloi puiden sijasta preerialta kerättyä puhvelin lantaa. Vielä sankemmin jokuin suomalaiset asettuivat viljelemään maata Ontarioon ja Brittiläiseen Kolumbiaan. Varsinkin Ontarion maisemat ja saa-olivat suomalaisille tutunomaisia, ja syvälle suurin metsiin nousi monta suomalaista uudistilaa. Oli tavallista otattaa valokuva vastavalmistuneesta mokista asukkaaneen. Moni naista arvokkaista saavutuksista on nyt nähtävänamme kirjassa.

Kultaa vuolemaanhan monet nuoret miehet Suomesta lähtivät. Muutama onnekas loysikin kultaa mm. Yukonin ja Timmins-Porcupinin kultaluveilta, uurinen tevisi ja yhä uusia suomalaisia tuli kaivostyöhön. Sitä työtä oli tosin eniten tarjollakin tuohon aikaan. Tämä maan alla työskenteleminen oli kaivostyöhön tottumattomalle suomalaiselle ehkä henkisesti vaikeinta kestä ja fyysisesti vaarallista. Kaivossortumia, tulipaloja ja muita onnettomuuksia sattui tuhka tiheään, eivätkä niillä suomalaisetkaan välttyneet. Toisista kuvista henki myös se yksinäisyys ja synkkyys, joka aika-ajoin valtasi työmiesten mielet kaivosalueiden poortitaloissa (boarding house) ja metsäkampilla (camp). Lokarinen elämä metsissä ja kalastajien pyynti vesillä oli ehkä kuitenkin helpompaa kuin kaivoksissa työskentely oliin lähellä luontoa ja jo

Suomesta tutun työn teossa. Vähän väliä kirja herättää lukijan ja tutkijan uteliaisuuden: mitä muuta mukaan otetun sitaatin lisäksi julkaisematon käsikirjoitus kertoo Pennasen ja Mattsonin kultalöydöstä, mitä muuta siteratut kirjeet kertovat, miksi jokin tietty valokuva on otettu?

Siirtolaisnaisten osuutta Kanadaa rakennettaessa ei tässä teoksessa ole unohtettu. Jonkin verran naisia työskenteli ruuan laittajina ja asunnon ja vaatteiden huoltajina kaivosalueilla ja metsäkämpeillä, mutta runsaimmin naisia oli kaupungeissa palvelijoina. Valokuvaan mentiin vaikka keskellä metsää moitteettoman valkoisessa esiliinassa. Moitteettomuus ei ollut vain vieraskoreutta, työssäänkin suomalaisnaiset olivat osoittautuneet siisteiksi, ahkeriksi ja luotettaviksi. He olivat kysytyä palvelusväkeä, ja tyytyväisyys ja itseluottamus paistaa kuvissa monen palvelustytön kasvoilta.

Omat lukunsa kirjassa muodostaa eri työmaiden lisäksi siirtolaisten vapaa-ajan järjestö- ja sivistystoiminta. Samoin kuin Yhdysvaltojen puolella muutamia vuosia aiemmin, perustettiin myös Kanadaan sekä vasemmistolaisia että oikeistolaisia poliittisia seuroja, raittiusseuroja harrastuspiireineen ja seurakuntia. Kuten tunnettua on erilaisten seurojen johtokunnista ja taloista, haaleista, säilynyt järjestöjen arkistoissa runsaasti kuva-aineistoa, ja tässäkin kirjassa niiden kuvia on monipuolinen valikoima. Edustava kokonaisuus on esimerkiksi sivu, jolla on Sointulassa v. 1904 otettu valokuva Kalevan kansan johtokunnasta. Kuvan alla on Sointulan ihanneyhdyskunnan perustajan Matti Kurikan runo Voi Malkosaari (Malcolm Island). Kirjan toimittajat luovat lyhyen yleiskatsauksen kanadansuomalaisiin lehtiin, samoin kerrotaan lyhyesti suomalaiskirkkojen vaiheista. Ainutlaatuisia ovat kuvat Uuden Suomen (New Finland) kirkosta, joka sahattiin keskeltä poikki ja kuljetettiin puolikas kerrallaan 8 km etelämmäksi.

Teoksen lahteet on huolellisesti mainittu: kirjan lopussa on tarkka luettelo valokuvälähteistä ja sitaattien lähteet on ilmoitettu kunkin sitaatin jälkeen. Lukija jaa kaipaamaan ainoastaan tarkem-

paa lähdeviittausta niihin sitaatteihin, joiden kohdalla on vain nimi ja maininta "haastattelu" ja vuosiluku. Kirjan suomen kielessä tuntuu paikka paikoin englanninkielisen käsikirjoituksen vaikutus valittuihin rakenteisiin: on vaikea sanoa, onko tämän tyylin valinta ollut kääntäjän alitajuinen taivote.

Terveisiä Ruusa-tädiltä on ennen kaikkea kuva-teos. Tässä jos missä kuva puhuu puolestaan. Historiallinen aikakausdokumentti on tavallisesti valmis yhteenveto yksittäisistä tapahtumista; tässä teoksessa lukijan mielikuvitusta kiihottavana tehtävänä on edeta yksittäisestä kuvasta yleiseen. Kirjan sivuilta heijastuvat yksittäisten siirtolaisten ilot ja surut. Niiden summana on edustava läpileikkaus Kanadan suomalaisten ensimmäisistä vaiheista. On hyvin arvokasta, että nämä ainutlaatuiset kuvat ovat paaseet julkisuuteen arkistojen ja pöytälaatikkojen pimennosta. Kirjan ulkoasu on houkutteleva. Kannessa on kuva Ruusa-tädistä kahden mahtavan pöydälle nostetun kaalinpään takana. Kuva - kuten ehkä koko teoskin - haluavat kertoa "halusta säilyttää yhteys kotimaahan ja toiveesta että omaiset muistaisivat kaukana Kanadassa asuvia sukulaisiaan - ja koti-ikävästä.

Taman vuoksi myös Ruusa-tati kantoi kaalinsa valokuvausateljeehen todistamaan kotiväelle Suomessa, että Kanadassa löytyi monenlaista kultaa vuoltavaksi.

Toiset etsivät sita kaivoksista, jotkut muut Kanadan metsistä. Ruusa-tädillä sita kasvoi omissa kasvimaassa." (s. 143)

Suomalaisen Kirjallisuuden Seura on sisällyttänyt Terveisiä Ruusa-tädiltä sarjaansa Kansanelämän kuvauksia. Teos on ensimmäinen siirtolaiselämää kuvaava teos tassa sarjassa. Toivoa sopiikin, että tämän uraa uurtavan teoksen jälkeen samassa sarjassa voitaisiin julkaista kuvauksia suomalaissiirtolaisten elämäntilanteista muissakin maissa.

Kirjaa Terveisiä Ruusa-tädiltä on saatavana Siirtolaisuusinstituutista hintaan 90 mk.

Hannele Jonsson-Korhola

Scandinavian-Canadian Studies. Études Scandinaves au Canada. Association for the Advancement of Scandinavian Studies in Canada. A selection from the papers presented at the first annual meeting held at Ottawa 1982. Editor Edward W. Laine. Ottawa 1983.

Pohjoismaalaisella on taysi syy toivottaa tervetulleiksi sellaiset ulkomailla virinneet hankkeet, jotka tahtavat Pohjoismaita koskevan tutkimuksen tukemiseen ja tietojen julkistamiseen. Juuri tällaisia tavoitteita on Kanadassa v. 1982 perustetulla yhdistyksellä, jonka nimi on The Association for the Advancement of Scandinavian Studies in Canada (AASSC). Se perustettiin yhdyssiteeksi henkilöille, lähinnä kanadalaisille tutkijoille, joiden tutkimusintressinä on tavalla tai toisella Skandinaavia tai skandinaavit. V. 1983 yhdistyksellä oli jo noin 200 jäsentä. Sen toimintaan kuuluu konferenssien järjestäminen, julkaisu toiminta sekä apurahojen myöntäminen alan tutkimukseen. Ensimmäisenä laajana AASSC:n julkaisuna ilmestyi v. 1983 artikkelikokoelma *Scandinavian Studies in Canada*, johon on koottu yhdistyksen ensimmäisen konferenssin esitelmiä. Julkaisun on toimittanut kanadansuomalainen historiantutkija Edward W. Laine, AASSC:n julkaisu toimikunnan puheenjohtaja.

Scandinavian Studies in Canada on kooste 16 suppeahkosta, hyvin erilaisesta artikkelista. Kokoelma ei ole temaattisesti yhtenäinen eikä siihen ole pyrittykään. Ainoana artikkelista väljasti yhteensitovana lankana on se, että ne kaikki käsittelevät Skandinaavia tai skandinaaveja, kukin omasta näkökulmastaan.

Aiheiden moninaisuus on jo sinänsä ilmaus siitä, että kanadalaisien Skandinaavia-tutkijoiden mielenkiinto haarautuu monelle alalle - saagaroudesta moderneihin dekkareihin, siirtolaishistoriasta kiinalais-pohjoismaiseen asekauppaan, Islannin luonnonmaantieteellisistä olosuhteista Norjan pääministerien taustojen tutkimiseen. Artikkelit edustavat useita eri tieteitä: historiaa, kielitiedettä, perinteentutkimusta, kirjallisuustiedettä, maantiedettä ja sosiologiaa. Useimmat kirjoittajista ovat kanadalaisia tutkijoita ja osa heistä on skandinaavista syntyperää.

Siirtolaistutkijan kannalta kiintoisimpia ovat julkaisun neljä ensimmäistä artikkelia, joiden kohde liittyy siirtolaisuuteen tai siirtolaiselämään. Kanadansuomalainen Mauri Jalava kirjoittaa skandinaavien - suomalaiset mukaan lukien - siirtolaisuudesta Kanadaan aikana 1867-1897 Dominion poliittinen johto samoin kuin liikemiespiirit suhtautuivat tuolloin mita myönteisimmin skandinaavisiin siirtolaisiin - ajalle tyypillisen, eräänlaisen sosiaalidarwinistisen näkemyksen mukaan pohjoisia' rotuja pidettiin lähinnä parhaina anglosaksien jälkeen. Tulokkaiden lukumäärä pysyi alkuvaiheessa kuitenkin hyvin vähäisenä. Nykyään Kanadassa on noin 450 000 skandinaavista alkuperää

olevaa asukasta. Kanadan ruotsalaisen, norjalaisen ja tanskalaisen siirtolaislehdistön historiaa on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän. Jørgen Dahlie tuo tälle alueelle kohdevalaistusta *Canada Scandinaven* -lehteä koskevalla artikkelillaan. Kyseinen sanomalehti alkoi ilmestyä lansirannikolla v. 1911, ja se pyrki palvelemaan niin ruotsalaisia kuin norjalaisia ja tanskalaisiakin siirtolaisia. Sen kirjoittelusta kuvastui pyrkimys korostaa pohjoismaisen kulttuuriperinnön arvoa ja ylläpitää uskoa koulutuksen tärkeyteen.

Christopher S. Hale tarkastelee Axel Sandemosen v. 1928 ilmestynyttä Kanadan preerialle sijoitettavaa romaania *Ross Dane*, joka kuvaa tanskalaisen siirtolaisyhdyskunnan elämää. Sandemose, joka on julkaissut kolme siirtolaisaiheista romaania, oli itse nuoruudessaan kahteen otteeseen Kanadassa. Sosiologi David Martin puolestaan on tutkinut, miten perinteiset suomalaiset työkalut ja työtavat ovat pitäneet pintansa keskisen Kanadan suomalaisyhdyskunnissa.

Artikkelikokoelma sisältää muutamia Skandinaavian muinaisuutta ja saagoja käsitteleviä esitelmiä. Näissä tulee esille se seikka, miten Euroopan pohjoinen kolkka ei ollut eristettyä perferiaa, vaan varhaispohjoismaiseen kulttuuriin sulautui vaikutteita kreikkalaisroomalaisesta ja kristillisestä kulttuuriperinteestä. Esimerkiksi William Sayers osoittaa mm. sanasto- ja nimistövertailujen avulla yhtymäkohtia skandinaavisen mytologian ja Britannian kelttiläisen taruston, Rooman taruhistorian, intialaisten Veda-hymnien ja iranilaisen Avestan välillä. Aivan toisella tasolla ilmenneitä Skandinaavian kansainvälisiä yhteyksiä käsittelee Kiinan historian tutkijan Anthony B. Chanin artikkeli, jonka aiheena on norjalaisien ja tanskalaisien asekauppioiden toiminta Kiinassa ns. sotalordien, keskenään taistelevien sotapäälliköiden aikakaudella (1916-1928). Sekasortoinen Kiina oli tuolloin otollinen kohde lansimaisille asetoimittajille. Pohjoismaisten kauppioiden osuus koko asekaupasta oli varsin vaatimaton.

Scandinavian Studies in Canada esittelee myös eräitä skandinaavisia kirjailijoita: klassikot Ibsen ja Strindberg ja hiljattain edesmenneet tanskalaiset runoilijat Tove Ditlevsen, Frank Jaeger ja Ole Sarvig.

Suomalaista lukijaa saattaa jaada askarruttamaan kysymys, miksi kokoelmaan ei - siirtolais-tutkimuksellisia artikkeleita lukuunottamatta - sisälly yhtään artikkelia, joka käsittelee Suomea, sen historiaa, kirjallisuutta tai nykypoliittikkaa. Ehkä alan tutkimusta on Kanadassa sentään jonkin verran tekeillä?

Scandinavian Studies in Canada on joka tapauksessa runsassisältöinen julkaisu. On erittäin toivottavaa, että AASSC tulevaisuudessa samalla tavoin avaa kanavia pohjoismaihin kohdistuvalle tutkimukselle.

Arja Pili

SIIRTOLAISUUSINSTITUUTIN KIRJASTOON SAAPUNEITA JULKAISUJA PUBLICATIONS RECEIVED

Muuttoliikekirjallisuus

ANTTONEN, Marjut, Suomalaisiirtolaisten akkulturoituminen Pohjois-Norjassa. Acculturation of Finnish Immigrants in Northern Norway. Jyväskylän yliopisto. Etnologian laitoksen tutkimuksia 18. Jyväskylä 1984. 140 s. +liitt

BATESON, Charles, The Convict Ships (1787-1868). Hong Kong 1974. 421 s. Emigration from Northern, Central and Southern Europe: Theoretical and Methodological Principles of Research. International Symposium Kraków, November 9-11, 1981. The Jagiellonian University, Kraków. 348 s.

ENSTRÖM, Ingegerd, Hemspråklärarna. Göteborgs universitet. SPRINS-projektet 22, 1984. April 1984. 90 s. +bil.

ERIKSSON, Ulla-Britt & THAM, Henrik (red.), Utlanningarna och brottsligheten. Brottsforebyggande rådet. Forskningsenheten Rapport 1983:4. Stockholm 1983. 253 s.

FALLGREN, Leena, Some post War Finnish Migrants in Australia Political Social and Religious Concerns. Helsingin yliopisto. Thesis submitted for the Degree of Doctor of Philosophy, Department of Government, University of Sydney. 312 s.

HARRIS, Roges McL. & SMOLICZ, Jerzy J., Australijczcy Polskiego Pochodzenia. Polska Akademia Nauk Biblioteka Polonijna 12. 238 s. Immigrant Workers in Europe: Their Legal Status. A Comparative Study. Eric-Jean Thomas Study director. Unesco Press 1982. Printed in France. 245 s.

Invandrar- och minoritetspolitiken. Statens offentliga utredningar SOU 1984:54. Stockholm 1984. 380 s

JAAKKOLA, Magdalena, Siirtolaiselämaa. Tutkimus ruotsinsuomalaisista siirtolaisyhteisöistä. Vammala 1984. 66 s

JALAVA, Mauri A., "Radicalism or a 'New Deal'?" The Unfolding World View of the Finnish Immigrants in Sudbury, 1883-1932. A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in the Department of History, Laurentian University. June 1983. 326 s

JOKINEN-VIRTA, Arja, Sverigefinnarnas kunskapsbehov och massmediekonsumtion. Nro 4/1984. En litteraturstudie över de finska invandranas samhällskunskaper, samhällsdeltagande och massmedievanor. Stockholm 1984. 128 s

LAINIO, Jarmo, Finsk dialektutveckling i en svensk industristad (FIDUS) Slutrapport 1. Språksoiologisk del (English Summary) Uppsala

universitet 1984. Finsk-ugriska institutionen. FUSKIS/FIDUS 8. 195 s. +liitt.

LEINIÖ, Tarja-Liisa, Inte lika men jämlika? Om finländska invandrarnas levnadsförhållanden enligt Levnadsnivåundersökningarna 1968, 1974 och 1984. 148 s.

LETH-MØLLER, Helle & PONTOPPIDAN, Lone, Litteratur om invandrare. 2. udgave. Annoteret bibliografi 1983. Viborg 1983. 152 s.

LIEBKIND, Karmela, Minority, Identity and Identification Processes: A social psychological study. Maintenance and Reconstruction of Ethno-linguistic Identity in Multiple Group Allegiance. Commentationes Scientiarum Socialium 22 1984. Helsinki 1984. 206 s

LONDON, Gary, Finnish American Primers the ABC's of Conservative and Socialist Ideologies. Oulun yliopisto. Historian laitoksen erikoispainosarja Nro 111. Oulu 1984. ss. 169-205.

PAKKALA, Elaine, The instrumental Music of the Finnish-American Community in the Great Lakes Region, 1880-1930. A masters thesis submitted as a partial requirement for the degree of master's of music education. University of Michigan. Ann Arbor, Michigan. March 1983. 172 s.

RESSAÏSSI, Raouf, Settlement Colonization and transnational Labor Emigrations in the Maghreb. A Comparative Study of Algeria and Tunisia. Skifter utgivna av Ekonomisk historiska Förening i Lund Vol XLII. Lund 1984. 216 s.

TAANILA, Esko, Återvandring till Finland. En sammanställning och analys av återvandringen till Finland efter andra världskriget. Umeå universitetet. Geografiska institutionen. Samhällsplanerarlinjen termin 7. Seminarieuppsats 10 p. Umeå, mars 1984. 75 s

VAHTOLA, Jouko, En gammal germansk invandring till västra Finland i bynamnets belysning. Oulun yliopisto. Historian laitoksen erikoispainosarja Nro 101. Oulu 1984. ss. 252-279

WOJTOWICZ, Wit J., Socio-Pedagogiska aspekter på den Sverige-Polska minoritetens bildningsbehov. Folkhogsskolans möjligheter. Universitet 13.1984. Linköping. 85 s.

Muut julkaisut

AALTO, Pekka & LINDSTEDT, Jukka, Varusmiehen oikeusturva sotilasoikeudenhoidossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja Nro 64. Helsinki 1984. 193 s.

Analys av marginella lönesubventioner. Marginaa-

listen palkkasubventioiden analyysi. NAUT-rapport 1984:5. 1984. 141 s.

Arbeidsmarked og arbeidsmarkedspolitikk i Norden i 1983. Työmarkkinat ja työmarkkinapolitiikka Pohjoismaissa vuonna 1983. NAUT-rapport 1984:7. Göteborg 1984. 138 s.

BLINDH, IngaBritt & SIEGERT, Justin, Samisk bibliografi. Utgivelser i Norge 1966-1980. Trondheim 1984. 150 s.

BLOOMFIELD, Valerie, Guide to Resources for Canadian Studies in Britain. With some Reference to Relevant Collections in Europe. Second Edition. British Association for Canadian Studies, 1983. 251 s.

EVANS, Alvin L., Ero ja lapset. Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsiraportti A 44. 96 s.

HEISKANEN, Tuula, Automation, Work Content and Work Requirement. A Study based on International Data from Car Industry, Steel Industry and Power Production. Acta Universitatis Tamperensis. Ser. A Vol. 168. Vammala 1984. 269 s.

HOLLI, Melvin G. & GREEN, Paul M., The Making of the Mayor Chicago 1983. The United States of America 1984. 172 s.

HYVÖNEN, Arja & IKAHEIMO, Markku & REUNANEN, Ulla, Elävän historian kylä Kuralan kylän käyttö- ja kunnostussuunnitelma. Turun maakuntamuseo 1984. Turku 1984. 116 s.

Introduction to Intercultural Studies. Outline of a Project for Elucidating and Promoting Communication between Cultures. Unesco 1976-1980. Unesco 1983. Printed in France. 221 s.

JOHANSSON, Britt, Att bli kvalificerad arbetare i omvärldnad Göteborgs universitet. Pedagogiska institutionen 1984: 7. 74 s. + bil

JOUTSEN, Matti & KALSKE, Jorma, Prosecutorial Decision-Making in Finland. The Results of a Simulation Study. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja Nro 67. Helsinki 1984. 85 s.

Julkisen sektori ja työllisyys. Offentlig sektor och sysselsättning NAUT-rapport 1984:6. Nordiska arbetsmarknadsutskottet 1984. 323 s.

JULKU, Kyösti, Pohjois-Suomen historian erityispiirteitä. Oulun yliopisto. Historian laitoksen erikoispainosarja Nro 96. Oulu 1984..

KATAJAMAKI, Hannu, Työttömyyden kohonneen minimitasan alueittaiset piirteet Suomessa vuodesta 1974 vuoteen 1980 Työvoimaministerion suunnitteluosaston työvoimapolitiittisia tutkimuksia Nro 49:1984. Helsinki 1984. 122 s.

KAUKIAINEN, Yrjö, Lohjalaisten historia 2 (1808-1925) Hameenlinna 1980 372 s.

Kaupunki- ja aluetutkimus Suomessa 1981-1983. Tutkimuskyselyn tulokset Ympäristöministerio. Kaavoitus- ja rakennustutkimuksen neuvottelu kunta VAPK/1984. 257 s

KELLER, Philip W., Gideon Jumalan sankari. Jyväskylä 1980. 123 s

KOLARI, Pentti & KUOTOLA, Urpo, Työrajot

teisten työhönsijoittumisen ja työssäpysymisen esteet. Työvoimaministerion suunnitteluosaston työvoimapolitiittisia tutkimuksia Nro 48. Helsinki 1984. 209 s.

KRUSE, Agneta, Den offentliga sektorens effekter på sysselsättningen. Julkisen sektorin merkitys työllisyydelle. Minab/Gotab 1984. Nu-Serie 1984: 3. 128 s.

LINDGREN, Jarl, Towards Smaller Families in the Changing Society. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D, Nro 11/1984. Vammala 1984. 208 s.

MELDERCREUTZ, Jonas, Berättelse om en till Lappland och Norrriöden gjord resa, under sommar månaderne 1736. Julkaisut johdannon ja selitysten kera Jouko Vahtola. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys. Documenta Septentrionalia 2. Jyväskylä 1984. 84 s.

Nordisk statussamling 1983 Del I. Pohjoismaiden säännöskokoelma. Stockholm 1984. 139 s. NU-Serie 1983:17 Del I.

Pohjoismaiden työttömyyskassojen ja NAUTin kokous Kööpenhaminassa 13.-14. syyskuuta 1983. Faellesmødet mellem NAUT og arbejdsløsheds-kasserne i Norden København 13. og 14. september 1984. NAUT-rapport 1984:8. Printed in Sweden. 146 s.

PÖNTINEN, Aulikki & RUOKOKOSKI, Sirkka (toim.), Äidinkielen opetuksen uudet kehitykset. Helsinki 1984. 295 s.

Quality of life: Problems of Assessment and Measurement. Unesco 1981. Paris 1983. 177 s.

RANNIKKO, Pertti & al., Yhteiskunta kylässä. Tutkimuksia Sivakasta ja Rasinmäestä. Joensuun yliopiston Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja Nro 61/1984. Joensuu 1984. 175 s.

Rikollisuustilanne 1983. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja. Helsinki 1984. 168 s.

ROPO, Eero, Oppiminen ja oppimisen tyylit. Viitekehyksen kehittäminen ja oppimisen tyyllien empiirinen tarkastelu peruskoulussa ja korkeakoulussa. Summary. Acta Universitatis Tamperensis Ser. A Vol. 172. Vammala 1984. 265 s.

STORGÅRD, Johan, Ensådiga industriorter i Norden. Nordiska Ministerrådet Regionalpolitiska Basprojektet. Lappeenranta 1984. 133 s.

Suomen tilastollinen vuosikirja 1983. Tilastokeskus. Helsinki 1984. 529 s.

TUOMIKOSKI, Erkki, Rakensimme Baabelin tornia Vepsäläisalueen yliopettajan päiväkirjamuistinpänoja lukuvuodelta 1941-1942. Pohjois-Suomen Historiallinen Yhdistys. Documenta Septentrionalia 1. Oulu 1982. 308 s.

TURTIAINEN, Juhani, Pitkäikäistyöttömät ja työvoimahallinto. Työvoimapolitiittisia selvityksiä Nro 54 1984. Työvoimaministerion suunnitteluosasto. Helsinki 1984. 106 s.

Turun yliopiston kirjaston ulkomaiset kausijulkaisut 1983. Turun yliopiston kirjasto. Turku 1983. 456 s

SIIRTOLAISUUSINTITUUTIN VALTUUSKUNTA
THE COUNCIL OF THE INSTITUTE OF MIGRATION
1984

Ministeriöt	Varsinainen jäsen	Varajasen
Opetusministeriö Työvoimaministeriö Ulkoasiainministeriö	Hall.siht. Fredrik Forsberg Kansliapääll. Taisto Heikkilä Toim.paall. Alec Aalto	Kultt.siht. Raija Kallinen Os.pääll. Holger Quick Jaostopääll. Tatu Tuohikorpi
Julkiset yhteisöt		
Turun kaupunki	Ap.kaup.joht. Pentti Lahti	Fil.lis. Christer Hummelstedt
Korkeakoulut		
Helsingin yliopisto Joensuun yliopisto Jyväskylän yliopisto Oulun yliopisto Tampereen yliopisto Turun yliopisto Vaasan korkeakoulu Åbo Akademi	Prof. Lars Huldén Prof. Veijo Saloheimo Prof. Mauno Jakopin Prof. Uno Varjo Ap.prof. Olli Kultalahti Prof. Terho Puukkinen Vs. prof. Kauko Mikkonen Prof. Bill Widén	Prof. Yrjö Blomstedt Ap.prof. Kyösti Urponen Ap.prof. Erkki Lehtinen Prof. Kyösti Julku Yliopett. Matti Kaasinen Dos. Jorma Kytömäki Ap.prof. Tarmo Koskinen Prof. Sune Jungar
Vapaat yhteisöt ja järjestöt		
Kirkon ulkomaanasiain toimik. Mannerheimin Lastensuojeluliit. Pohjois-Norden Yhdistys r.y. Samfundet folkhälsan i svenska Finland r.f. Seutus suunnittelun Keskusliitto Suomalaisuuden Liitto Suomen Nuorisoin Liitto Suomen Väestötieteen Yhd. r.y. Suomi-Amerikka Yhd. Liitto Suomi-Seura r.y. Svenska Finlands Folktingsfull- mäktige Turun yliopistosäätiö Unioni Naisasiainliitto Suomessa	Teol.tri Harri Heino Kanslianeuvos Pekka Heimo Oik.tiet.lis. Jaakko Koskimies Prof. Ole Wasz-Höckert Rakennusneuvos Raimo Narjus YM Jukka-Pekka Lappalainen Liikkeenjoht. Esko V. Koskelin Fil.lis. Aitti Majava Hovioik.pres. Voitto Saario Prof. Jorma Pohjanpalo Dos. Tom Sandlund Toim.joht. Juhani Leppä Valt.yo. Johanna Mannila-Kai- painen Toim.joht. Perttu Koillinen VTT Aarno Strömmer	Pääsiht. Jaakko Launikari Järj.joht. Alpo Kyllönen Ap.joht. Markku Kosola Direkt. Per-Erik Isaksson Tutk.pääll. Timo Sinisalo FK Eeva-Maria Närhi Koulunjoht. Antti Lehtinen VTT Mikko A. Salo Toim.joht. Antero Huttunen Os.pääll. Osmo Kalliala Lis. Roger Broo Joht. Reino Vuorinen Maist.Karmela Bélinki Ap.toim.joht. Kauno Lehto Toim.joht. Jouko Hulkko
Ruotsissa olevat		
Immigrant-Institutet (Borås) Ruotsin Suomalaisseurojen Keskusliitto	Miquel Benito FM Markku Peura	Annikki Nikula-Benito Matti J. Korhonen

PUBLICATIONS OF THE INSTITUTE OF MIGRATION

- A 1 Koivukangas, Olavi: Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen. Kokkola 1975, 262 s.
- A 2 Virtaranta, Pertti: Amerikansuomen sanakirja. (in press).
- A 3 Kalhama, Maija-Liisa (toim.): Ulkomaalaisuuskongressin 27.-28.6.1975 esitelmät ja puheenvuorot. Jyväskylän Kesä - Jyväskylä Arts Festivals 24.6. - 3.7.1975. Turku 1975, 104 s.
- A 4 Koivukangas, Olavi, Narjus, Raimo ja Sivula, Sakari (toim.): Muuttoliikesymposium 1975. Esitelmät ja keskustelut. Ruissalon kongressihotelli, Turku 20.-21.11.1975. Vaasa 1976, 186 s.
- A 5 Jäykkä, Eva ja Kalhama, Maija-Liisa (toim.): USA:n 200-vuotisjuhlaseminaari 1976, esitelmät ja tunti-suunnitelmat. Ruissalon kongressihotelli, Turku 2.-3.6.1977. Turku 1977, 148 s.
- A 6 Sundsten, Taru: Amerikansuomalainen työväenteatteri ja näytelmäkirjallisuus vuosina 1900-39. (English Summary: Finnish-American Workers' Theater and Dramaliterature 1900-39). Vaasa 1977, 104 s.
- A 7 Munter, Arja (toim.): Ruotsiin muuton ongelmat. Ruotsin siirtolaisuuden seminaari 4.-5.5.1978. Esitelmät ja keskustelut. Vaasa 1979, 247 s.
- A 8 Koivukangas, Olavi, Lindström, Kai ja Narjus, Raimo (toim.): Muuttoliikesymposium 1980. Hotelli Rantasipi, Turku 19.-20.11.1980. Esitelmät ja keskustelut. Turku 1982, 402 s.
- A 9 Korkiasaari, Jouni: Ruotsista Suomeen vuosina 1980-81 palanneet. Turku 1983, 289 s.
- A 10 Juntunen, Alpo: Suomalaisien karkottaminen Siperiaan autonomian aikana ja karkotetut Siperiassa. Helsinki 1983, 314 s. + liit.
- A 11 Söderling, Ismo: Maassamuutto ja muuttovirrat - vuosina 1977-78 kunnasta toiseen muuttaneiden elinolosuhdetutkimus. Turku 1983, 429 s.
- A 12 Jaakkola, Magdalena: Ruotsinsuomalaisten etninen järjestäytyminen. Turku 1983, 130 s.
- B 1 Widén, Bill: Korpöbor i Amerika. Åbo 1975, 197 s.
- B 2 Wester, Holger: Innovationer i befolkningsrörligheten. En studie av spridningsförlopp i befolkningsrörligheten utgående från Petalax socken i Österbotten. Stockholm 1977, 221 s.
- C 1 Kero, Reino: Migration from Finland to North America in the Years between the United States Civil War and the First World War. Reprint of Annales Universitatis Turkuensis Ser. B - Tom. 130, Turku 1974. Vammala 1974, 260 pages.
- C 2 Koivukangas, Olavi: Scandinavian Immigration and Settlement in Australia before World War II. Kokkola 1974, 333 pages.
- C 3 Karni, Michael G., Kaups, Matti E. and Ollila, Douglas J. (eds.): The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives. Vammala 1975, 232 pages.
- C 4 Kostiaainen, Auvo: The Forging of Finnish-American Communism, 1917-1924. A Study in Ethnic Radicalism. Turku 1978, 225 pages.
- C 5 Virtanen, Keljo: Settlement or Return: Finnish Emigrants (1860-1930) in the International Overseas Return Migration Movement. Forssa 1979, 275 pages.
- C 6 Pilli, Arja: The Finnish-language Press in Canada, 1901-1939. A Study in the History of Ethnic Journalism. Turku 1982, 320 pages.
- C 7 Koivukangas, Olavi (ed.): Scandinavian Emigration to Australia and New Zealand Project. Proceedings of a Symposium Feb. 17-19, 1982, Turku, Finland.

Special Publications:

- Niitemaa, Vilho, Saukkonen, Jussi, Aaltio, Tauri ja Koivukangas, Olavi (eds.): Old Friends - Strong Ties. The Finnish Contribution to the Growth of the USA. USA:n 200-vuotisjuhlaulkaisu. Vaasa 1976, 349 pages.
- Koivukangas, Olavi ja Toivonen, Simo: Suomen siirtolaisuuden ja maassamuuton bibliografia. A Bibliography on Finnish Emigration and Internal Migration. Turku 1978, 226 s.
- Koivukangas, Olavi (red./toim.): Utvandringen från Finland till Sverige genom tiderna. Siirtolaisuus Suomesta Ruotsiin kautta aikojen. Turku 1980, 100 s.
- Kalhama, Maija-Liisa (toim./red.): Suomalaiset Jäämeren rannoilla. Finnene ved Nordishavets strender. Kveeniseminaari 9.-10.6.1980 Rovaniemellä. Kveeniseminariet i Rovaniemi 9.-10.6.1980. Turku 1982, 235 s.

Quarterly:

Siirtolaisuus-Migration.